

Xeelada Ootisim ee Da'-Walba ee Camden 2025 – 2030

Xeelada Ootisim ee Da'-Walba ee Camden 2025 – 2030

NUXURADA

Fikradaha la-hawlgalayaashayada 4

By National Autistic Society	4
By Autism Hub	4
By Camden Naafada Action	5
By National Autistic Taskforce	5

Hordhaca 6

Bayaanka Is-dhexgalka	9
---------------------------------	---

Waxa aan ka ognahay Ootisimka-ka Camden 10

Fikradaha muhiimka ah	11
Bulshada ootisimka ee Camden	13
Habka Wada-soo-saarka – sheekada ilaa hadda	15

Mabaadi 'da Istaraatiijiyadeena Ootisimka 22

Abuurista isbeddel dhaqanka ah	22
--	----

Mawduuca 1: Macluumaadka iyo Talooyinka - Helitaanka macluumaadka aan u baahanahay, marka aan u baahanahay.	24
--	----

Mawduuca 2: Caafimaadka, Fayo-qabka iyo madax- bannaanida – Noolaanshaha nolosha aan rabo, ku joogitaanka nabadgelyada iyo wanaag	26
--	----

Mawduuca 3: Bulshooyinka firfircoon oo taageerada leh– Haynta qoysaska, saaxiibada iyo isku xirnaanta	30
---	----

Mawduuca 4: Taageerada iyo daryeelka dabacsan oo isku dhafan;Taageeradayda, qaabkayga ii gaarka ah	32
--	----

Mawduuca 5: Isbedellada Markay sheeyaashu u baahan yihiin iney isbedelaan - xakameynta	34
--	----

Mawduuca 6: Shaqaalaha	36
---	----

Mawduuca 7: Helitaanka, ka-qeyb-galinta, iyo sinnaanta aqoonsiyo kala jaad ah	38
---	----

Halka laga helaa taageerada 41

Hadallad gebagebada 42

Lifaaq 43

Fikradaha la-hawlgalayaashayada

Ururka Qaranka ee Ootisimka (National Autistic Society)

Istaraatiijiyadda cusub ee Camden All-Age Autism (Ootisimka Da'-Walba) 2025-2030 waa qayb ka mid ah shaqada kaas oo ahmiyadeeda ugu weyn tahay wada-soo-saar. Ballanqaadkii Camden ee ahaa in la hubiyo in bulshada ootisimka ee maxalliga ah ay ku lug lahayd bilowgii ayaa ahaa mid cajiib ah, waana iska cadahay in khibridaha dadka deggan iyo baahiyaha loo qabo ay qaabeeyeen istaraatiijiyadda cusub. Bulshada Qaranka ee Ootisimka (National Autistic Society) waxay bixisay taageero iyo talooyin intii lagu jirey geeddi-socodka tan iyo 2023 iyo hawlo kala duwan. Abuuritaanka bulsho u shaqeysa dadka ootisimka qaba waa mid ka mid ah yoolalkeena, waana ku faraxsanahay inaan aragno sida, iyada oo loo marayo Istaraatiijiyaddan cusub ee Ootisimka, Magaalada London ee Camden ay gacan ka geysaneyso hadafkan.

Ka-ahaatay Autism Hub

Autism Hub waxay taageertay wada-soo-saarka Camden ee istaraatiijiyadda si loo xoojiyo dadka halkan deggan ee ootisimka qaba si ay u hoggaamiyaan isbeddelada Camden. The Autism Hub waxey la kaashataa Camden si wax looga qabto sinnaan la'aanta nidaamsan ee ka dhanka ah dadka halkan deggan ee qaba ootisimka, iyadoo la xaqiijinayo in qof walba fursad u helo inuu ka qaybqaato bulshada.

Fikradaha la-hawlgalayaashayada

Ka-ahaatay Camden Disability Action

Dadka ootisimka qaba iyo kuwa dhimirkoodu duwanyahay ayaa si cad u sheegay in isbedel loo baahan yahay. Isbedel ku aadan sida naloo fahmo, sida naloo taageero, iyo cidda awood u leh qaabeynta taageeradaas iyo nolosheena.

Camden Disability Action (CDA) waa urur ay maamulaan loona maamul dadka naafada ah. Waxaan ka duuleynaa khibrad nool, annagoo adeegsanayna Qaabka Bulshada ee Naafada si caqabadaha looga hortago loona beddelo dhaqanka. Iyada oo qayb ka ah istiraatiijiyaddan ootisim-ka, waxaan la shaqeynay Camden si aan ula soo saarno tababarka ka-warheynta mahadhada oo ay soo saareen gebi ahaanba dadka dhimirkoodu duwanyahay. Waxaa loogu talagalay kuwa taageera shakhsiyaadka dhimirkoodu duwanyahay (neurodivergent), oo ay ku jiraan Kaaliyayaasha Shakhsi ahaaneed, waxayna gacan ka geysaneysaa in dhaqanku isku bedelo adeegsiga.

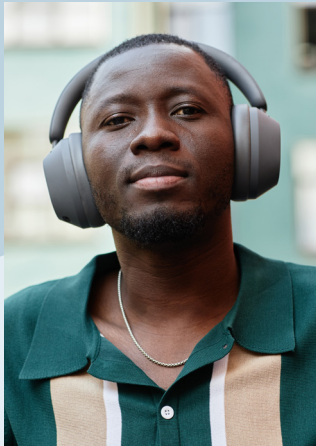
Hababka ka-warhaynta mahadhada waxay ka dhigayaan taageerada mid amaan ah, ixtiraam badan, oo wax ku ool ah iyadoo la beddelayo sida aan u fahamno oo aan uga jawaabno baahiyaha dadka. Tababarku wuxuu ka caawiyaa dadka inay ka fekeraan sida ficilladooda iyo nidaamyadooda ay waxyeello u geysan karaan, iyo sida mahadhada inta badan aysan ka imaanin dhimir-duwanaanshaha qofku, laakiin ku timaado sida loola dhaqmo. Doorkayaga istiraatiijiyaddan waa qayb ka mid ah ballanqaad ballaaran oo loogu soo celinayo awoodda gacanta dadka Naafada ah iyo taageerida isbeddel waara.

Ka-ahaatay National Autistic Taskforce

Waxaan ku faraxsanahay inaan aragno Camden oo la shaqeynaya dadka ootisimka qaba qaabeynta istiraatiijiyaddan. In kasta oo ay jiraan wax badan oo had iyo jeer la barto oo la wanaajiyo, xooga saarida khibradda lagu noolaaday iyo isbeddelka dhaqanka ayaa ah tallaabo dhisme oo ku wajahan deegaan wax-ku-ool ah.

Hordhac:

**Waxaan rabnaa
inaan aburno
isbadal dhaqan
oo ka dhaca
Camden oo
ku geydaaman
ootisim.**

Yaa loogu talagalay istiraatiijiyada/xeelada?

Istaraatiijiyadan waxaa loogu talagalay dadka halkan deggan iyo xirfadlayaasha bulshada ootisimka qaba ee Camden – waa istiraatiijiyad loogu talagalay qof kasta oo ka shaqeynaya inuu wax u hagaajiyo bulshada ootisimka qabta ee Camden. Waxaan qiraynaa isgoyska iyo kala duwanaanshaha, waxaana ognahay in shakhsiyaadka ootisimka qaba ay yeelan doonaan khibrado dhowr ah oo kala duwan. Taasi waa sababta ay muhiim u tahay in la xasuusto in “haddii aad la kulantay hal qof oo ootisim qaba aad la kulantay hal qof oo ootisim qaba”. Istaraatiijiyadan waxaa loogu talagalay dadka ootisimka qaba oo aan lahayn naafonimo waxbarasho oo la socta, iyo sidoo kale kuwa naafada waxbarashada qaba. Ootisim waa nooc ka mid ah dhimir-duwanaanshaha, sidoo kale waxaan ognahay in dadka ootisimka qaba badanaa ay leeyihiin xaalado kale oo dhimir-duwanaansho ah oo wehliya sida ADHD – tani waa sababta aragtideena ay Camden u tahay inay noqoto deegaan dhimir-duwanaansho - oo soo dhaweyneysa dadka ootisimka qaba. Istaraatiijiyadda ayaa sidoo kale loogu talagalay dadka aan lahayn ku ogaansho rasmi ah, ama iyaga is-gartay iney ootisim qabaan. Istaraatiijiyaddani waxay si adag ugu fadhidaa ballanqaadkii Golaha ee ballaadhan si la heli karo Camden oo la heli karo oo soo-dhaweyn leh.

Waxa aan rabno inaan gaarno

Waxaan rabnaa inaan Camden ka dhigno degmo u wanaagsan oo loogu talagalay dadka ootisimka qaba iyo qoysaskooda, asxaabtooda, daryeelayaasha, iyo shabakadaha taageerada ee da' kasta si ay si fiican u bilaabaan, si fiican u noolaadaan oo si fiican u koraan. Waxaan rabnaa inaan aburno isbeddel dhaqan oo ku yimaada Camden oo ku heeran ootisimka, oo ay hogaaminayaan khibradaha dadka ootisimka qaba iyo fahamka ootisim. ‘We Make Camden’ waxay go ‘aan u tibaxdaa Golaha inuu door hoggaamineed ka ciyaaro wax ka qabashada cadaalad darrada qaab-dhismeedka iyo sinnaan la'aanta qaabkeeda oo dhan. Tan waxaa ka mid ah wax-ka-qabashada ableism- takoorid ama nacayb ka dhan ah dadka naafada ah iyo kuwa ootisimka qaba - iyadoo la adeegsanayo kheyraadkeena wadajirka ah si wax looga qabto xididada nidaamsan ee sinnaan la'aanta iyo in la hubiyo in qof kastaa fursad u helo inuu ka qaybqaato bulshada.

Camden waxay hoy u tahay fursado waaweyn, oo leh adeegyo dadweyne oo waaxeed hogaaminaya, bulsho hodan ah oo ka mid ah ururada waaxda ikhtiyaariga ah iyo shaqo-bixiyayaasha xiisaha leh ee caalamiga ah iyo kuwa maxalliga ah. Laakiin dhammaan dadka deggan Camden ma heli karaan fursadahan sababo la xiriiira sinnaan la'aanta qaab-dhismeedka. Dadka degaanka Camden ee ootisimka qaba ayaa sidoo kale saameysay xasaradaha guriyeynta qaranka, iyo xasaradaha qiimaha nolosha. Waxaan rabnaa inaan hubinno in dadka deggan Camden ee ootisimka qaba helaan wax kasta oo Camden bixineyso, oo aan yareyno saameynta caqabadahaani ku leeyihiin dadka halkan deggan ee ootisimka qaba.

Sida aan halkaas u gaarno.

Istaraatiijiyaddan Ootisimka waa aragtidayada iyo istiraatiijiyadayada wadajirka ah ee ku saabsan sida aan u yareyn karno caqabadaha ay wajahayaan bulshada ootisimka qabta ee Camden iyo abuurista isbeddel dhaqan ee nidaamka oo dhan ah. Istaraatiijiyaddan Ootismka ee da'da-walba leh waxay diiradda saareysaa carruurta, dhalinyarada, iyo dadka waaweyn ee Camden oo ootisimka qaba. Dadkeena halkan degan waxay noo sheegeen in “aan u baahanahay inaan qaadno hab nololeed – ootisim waa nolosha oo dhan, taageerada saxda ahna waa inay sidoo kale saas noqotaa”. Sidaa darteed, istiraatiijiyadan waxay qaadataa hab nololeed, iyadoo la eegayo sida aan u taageeri karno dadka ootisimka qaba si ay u bilaabaan Si Wanaagsan, U noolaadaan Wanaag iyo u Koraan Wanaag iyadoo hoos imaaneyso 7 mawduucyo muhiim ah oo ka yimid kooxaha wada-soo-saarka iyo shirarka, oo laga soo miinguuriyey mawduucyada Think Local Act Personal (TLAP). Istaraatiijiyadayada Ootisim waxay sidoo kale buuxineysaa istiraatiijiyado kale iyo qaabab kale oo aan ku leenahay Camden – Istaraatiijiyadeena Taageerada Dadka Isku xira Bulshooyinka, habkeena Maxay Muhiim u tahay, ka shaqeynteen Qorshaha Wadajirka, Qorshaha Weyn ee 2025, Qaabdhismeedka Wax wada-soosaarka, Istaraatiijiyadeena Waxbarashada Gaarka ah iyo Naafada, iyo Istaraatiijiyadeena Daryeelka Bulshada Dadka Waaweyn iyo Carruurta iyo Waxbarashada Shaqaalaha.

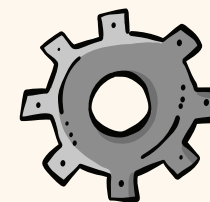
Hordhac:

Laga soo bilaabo istiraatiijiyadda Camden ee 2016 – 2021 Autism, waxaa jiray dhowr guulood oo muhiim ah:

- Waxaan abuurnay madal bulsho oo kobcaysa oo isu keenaysa dadka halkan deggan ee ootismka qaba, oo ay ku jiraan safarkii hore ee Guddiga Iskaashiga Ootismka.
- Waxaan u helnay maalgelin doorarka takhasuska leh oo ay ku jiraan Hoggaanka Xarunta Shaqada Naafada. Doorokani wuxuu siiyaa dadka halkan deggan ee ootismka qaba taageero loo habeeyay si ay u helaan shaqo waxaana ka mid ahaa iskaashi lala yeesho Aspirations si ay u gaarsiiyaan tijaabooyin koorsooyinka Autism Pathways ee dadka halkan deggan ee ootismka qaba. Tan awgeed, waxaan wax badan ka baranay ku taageerada dadka ootism-ka qaba shaqada.
- Waxaan sidoo kale maalgaliney Tababaraha Hoggaanka Ootisima ee Daryeelka Bulshada Dadka Waaweyn, boosas kala-guur ee Adeegyada Caafimaadka Maskaxda ee Carruurta iyo Dhallinyarada (CAMHS) waxaanan hubinay inaan diiradda saarno ootism-ka inta lagu jiro adeegyo kala duwan oo golaha la geeyay.
- Bixintayada tababarka waxbarashada autism-ka ayaa la gaarsiiyay iskuulada waxaana loo ballaariyay shaqaalaha goobaha bilowga ah iyo qaybta iskaa ikhtihaariga ah iyo bulshada.
- Xarunta Camden iyo Islington Autism Hub waxay heleen deeq Daryeel Fiican si ay u taageeraan shaqadooda.
- Deeqda Baahida Gaarka ah ee Camden waxay bixisaa maalgelin aan rasmi ahayn si loo daboolo baahiyaha sare oo 96.7% Qorshayaasha Caafimaadka iyo Daryeelka Waxbarashada ayaa la bixiyey 20 toddobaadyo gudahood.

Waxaa jira mowduucyo ka mid ah istiraatiijiyadeena hore oo wali ahmiyad noo leh. Waxaan ognahay inay jiraan waxyaabo badan oo la sameeyo si loo wanaajiyo waqtiga sugitaanka ee adeegyada baaritaanka, iyo in la wanaajiyo helitaanka guryaha iyo shaqada. Waxaan sidoo kale u baahanahay inaan hagaajino ururinta xogta ku saabsan ootism iyo inaan hubinno in adeegyada caalamiga ah ay heli karaan dadka halkan deggan ee ootismka qaba.

Hordhac:

Istaraatiijiyaddani waxay qeexaysaa ballanqaadyada Camden ee ka imanaya Golaha oo dhan iyo la-hawlgalayaashayada si ay u taageeraan dadka halkan deggan ee ootisim qaba. Istaraatiijiyadda waxaa la abuuray iyadoo lala kaashanayo carruurta, dadka waaweyn, waalidiinta iyo daryeelayaasha. Waxay sharraxaysaa aragtideena wadaagga ah ee isbeddelka dhaqanka ee aan dooneyno inaan ka abuurno Camden.

Iyada oo mahad weyn la siinayo:

- Kuwaas oo dhammaantood si deeqsinimo leh u wadaagay khibradooda iyada oo loo marayo soo saarista wadajirka ah
- Dhammaan xubnaha iyo martida ku hadla Guddigeena Iskaashiga Ootisim
- Autism Hub iyo ALAG (Asperger London Area Group)
- The Autistic Adult Choir (Kooxda Ootisimka ee Dadka waaweyn)
- Camden Autism Co-Researcher Group (Kooxda Bahda-Ilma-baarista Ootisimka ee Camden)
- Synergy
- Camden SEND Parent Carer Forum (Madasha Daryeelka Waalidka SEND ee Camden)
- Camden Carers (Daryeelayaasha Camden)
- Change Grow Live
- Autism Education Trust (Ururka Waxbarashada Ootisimka)
- Ururka Qaranka ee Ootisimka (National Autistic Society)

- National Autistic Taskforce (Shaqaalaha Qaranka ee Ootisimka qaba)
- Race Equality Foundation (Iskaashiga Sinnaanta Midabka)
- Camden Disability Action
- Camden Special Parents Forum
- Guddiga Iskaashiga Autism ee Kooxda La-talinta Dadka Waaweyn ee Ootisimka qaba iyo Kooxda La-talinta Waalidka/Daryeelka
- Kheyraadka loogu talagalay Ootisim
- SAAIL (Taageerada Noloshada Dadka Waaweyn ee Noloshada Gogosha Dadka Waaweyn)
- GIRES (Ururka Aqoonsiga Jinsiga ee Cilmi-baarista iyo Waxbarashada Jinsiga)
- Xarunta Shaqada Naafada ee Camden
- Aspirations
- Ururka Shaqaalaha Bulshada ee Ingiriiska (BASW)
- Think Local Act Personal Making it Real
- Autism Education Trust (Ururka Waxbarashada Ootisimka)
- Dugsiga Primrose Hill iyo Bixinta Kheyraadka Beddelka ee Ootisimka
- Barnaamijka Tababaraha Qaranka ee Ootisim

Hordhac:

Bayaanka Is-dhexgalka

Dadka halkan deggan ee qaba ootisim, waalidiinta, xubnaha qoyska iyo daryeelayaasha ee ku lug lahaa shaqadeena ku saabsan ootisim waxay soo jeediyeen in Bayaankan Isku-dhexgalka leh uu dhigayo aasaaska sida aan dhammaanteen isku raacsan nahay inaan wada shaqeyno inta lagu jiro hirgelinta istiraatiijiyadda.

Waxaan ku dhegenaan doonnaa dhammaan aqoonsiyadeena, dhaxalkeena, dhaqamadayada iyo sida aan u wajahno nolosha adduunka maskaxdeena marwalba – aqoonsiga iyo ixtiraamka waxa naga dhigaya kuwo dhif ah oo gaar ah.

Waxaan ku dadaali doonnaa inaan feejignaano marka kuwa kale ay hadlayaan oo ay wax wadaagaan, annaga oo si buuxda u fiirinayna hawsha na hortaala.

Waxaan ku muujin doonnaa naxariis, ixtiraam, sharaf, iyo damqasho ficilladeena iyo erayadeena.

Waxaan la xisaabtami doonnaa hadalladeena iyo ficilladeena iyo saameyntooda.

Waxaan isku dayi doonnaa inaan u xalino khilaafaadka, is-maan-dhaafka, iyo isfaham la 'aanta si nabdoon oo ixtiraam leh.

Waxaan fahamsanahay in wadahaadalka wax soo saarka leh mararka qaarkood u baahan yahay inaan dareemno caqabad ama nafis la'aan, laakiin waligeena ma dareemaeyno nabadgelyo la'aan, maqal la'aan, ama xadgudub – waan ka warhayn doonaa oo u aqbali doonnaa haddii qof dareemo waxyaalahaas.

Waxaan tixgelin doonnaa booska aan qaadanno waxaanan ka dhigi doonnaa meel qof walba uu ku muujiyo oo uu wax ku biiriyo.

Waxaan sameyn doonnaa wax kasta oo aan awoodno si aan u xaqiijino badbaadada jirka iyo shucuurta ee nafteena iyo dadka kale.

Qof kasta waa la soo dhawaynayaa. Qof walba waa lagu soo dhaweynayaa halkan.

Bayaankan is-dhexgalka ayaa laga soo miinguuriyey Xarunta Dhaqamada Xoreynta ee bayaanka heshiiska bulshada oo toleysa qiyamka & dhaqamada - Xarunta Dhaqanka Xoreynta & Gabayada iyo Heshiisyada RYSE ee Heshiisyada Guriga — RYSE Center

Waxa aan ka ognahay Ootisimka-ka Camden

Ootisim waa kala duwanaansho nololeed oo ku saabsan sida dadku u fakaraan, u arkaan adduunka, oo ay u la falgalaan dadka kale. Caadi ahaan waxaa loo maleynayaa in uu yahay koritaan xaga dhimirka ah.

Qofka ootisimka qaba ayaa arki kara, maqli kara, dareemi kara, oo u wajahii kara adduunka si ka duwan dadka aan ootisimka qabin. Haddii aad tahay qof ootisim qaba, waxaad tahay qof ootisim qabaya noloshiisa; ootisimku ma aha cudur ama jiro mana la "daawen" karo.

Ootisimku ma aha hal nooc oo astaamo ah. Dadka ootisimka qaba aad bay u kala duwan yihiin, qof kasta oo ootisim qaba wuxuu leeyahay awood u gaar ah, dano, xirfado iyo caqabado. Tani waa sababta loogu yeero ootisimka 'noocyo'. Halkan waxaa ku qoran link ku geynaya Ururka Qaranka ee Ootisimka [Muuqaalka waa maxey ootisim.](#)

Waxa aan ka ognahay Ootisimka-ka Camden

Afkaarta muhiimka ah

Waxaan ka maqalnay dadka ootiisimka qaba in qayb aasaasi ah oo ka mid ah fahamka ootiisimka yahay fahmida fikradaha muhiimka ah ee ay ku dhisan aragtiyaha khibrad noolka iyo khabiirnimada. Tani waa aasaaska isbeddel dhaqan ee hoos lagu sharaxay. Fikradahan muhiimka ah waxaa lagu qeexay Lifaaqeena, waxaana ka mid ah:

- Dhimirka noocyadiisa badan iyo dhimirka duwan
- Qaabka bulshada ee naafada
- Dhibaataada damqashada labada-dhinac
- Feejignaan yar (Monotropism)
- Xiisaha iyo diirad xad-dhaaf ah
- SPELL – Qaab-dhismeedka, Tognaan (hababka iyo filashooyinka); Naxariista; Kacsi hooseeya; Lifaaqyo
- REAL – Lagu kalsoonaan karo, Damqasho leh, Filasho leh iyo Caqli gal ah
- Maaskaro ku duwida
- Ka-daalida ootisimka
- Caburka iyo damida
- Kala duwanaanshaha dareenka
- Dareen-yariida iyo walaaca
- Xaaladaha wada-dhaca iyo cudur-aqoonsashada qaldan
- Maaskaro ku duwida

Waxaan ku talineynaa dukumiintiga luqadda ee Bulshada Qaranka Ootisimka si aad u hesho hagitaan dheeraad ah oo ku saabsan sida looga hadlo waxna looga qoro **Sida looga hadlo waxna looga qoro**

Waxaa jira caqabado qaran oo la xiriira ururinta xogta ootisim. Sababaha qaarkood ee midan waxay noqon karaan:

- Dhammaan dadka ootisimka qaba laguma yaqaanaano adeegyada.
- Dhammaan dadka ootisimka qaba ma haystaan baaritaan waxaana jira waqtiyo sugitaan oo dheer oo loogu talagalay qiimeynada baaritaanka.
- Ootisim si joogto ah looguma diiwaangeliyo adeegyada oo dhan.
- Ma jiro diiwaan qaran sidaa darteed tirooyinka dhabta ah lama oga.

Ururka Qaranka ee 'Autistic Society' wuxuu soo jeedinayaa in in ka badan 1 qof oo ka mid ah 100 qof ay yihiin dad ootisim qaba oo ay ku jiraan ugu yaraan 700,000 oo qof oo dad waaweyn iyo carruurba leh ee gudaha UK.

Tirooyinkan ma aha kuwo la mid ah tirada dadka loo aqoonsaday iney qabaan ootisim. Waxay ku saleysan yihiin cilmi-baaris ku saabsan tirada dhabta ah, taas oo ay u badan tahay inay ka sarreyso. Cilmi baaris dheeraad ah ayaa loo baahan yahay si loo ogaado xaqiiqda. Dadka da' kasta, jinsiyad kasta iyo qowmiyad kastaba leh ayaa noqon kara kuw qaba ootisim. Si kastaba ha noqotee, dadka ka soo jeeda kooxaha la bidixeeyo waxay la kulmi karaan caqabado dheeraad ah si ay u helaan baaritaan iyo taageero.

Waxa aan ognahay waa in dadka ootisimka qaba ay la kulmaan caqabado badan iyo sinnaan la'aan guud ahaan caafimaadka iyo daryeelka bulshada, waxbarashada, shaqada iyo taageerada caafimaadka maskaxda.

Waxa aan ka ognahay Ootisimka-ka Camden

Tirakoobyada muhiimka ah

80% dadka waaweyn ee ootisimka qaba waxay soo sheegaan inay ku adag tahay booqashada dhakhtar guud.⁷

Kaliya **14%** dadka waaweyn ee ootisimka qaba ayaa sheegay in ay jiraan adeegyo caafimaad oo maskaxeed oo ku filan aagooda si ay u daboolaan baahidooda.¹³

Dadka ootisimka qaba waxay **ka badan** yihiin saddex jeer inay yiraahdaan iney inta badan ka tagaan ballanta daryeelka caafimaadka iyagoo dareemaya inaysan helin wax caawimaad ah gabi ahaanba.⁸

Kaliya **26%** ardayda ootisimka qaba ayaa sheegaya inay ku faraxsan yihiin iskuulka.¹⁴

Dadka ootisimka qaba waxay dhintaan qiyaastii **lix sano** ka hor tirada guud, iyo dadka ootisimka qaba ee sidoo kale qaba naafonimada waxbarashada waxay dhintaan ilaa 15 sano ka sii horeysa.⁹

7 ka mid ah 10-kii waalid ee carruurta ootisimka qaba ayaa sheegaya in goobta iskuulka ilmahooda uusan daboolin baahidooda.¹⁵

Waxaa jira **1,410 qof oo** ootisim qaba oo ku jira isbitaalada dhimirka ee England.¹⁰

Waxaa jiray **14,000 oo racfaano ah** oo loo geeyey SEND maxkamadeyn sannad-dugsiyeedka 2022/23. Tani waxay ahayd **koror 24%** sanadkii hore.¹⁶

Tirada dadka ootisimka qaba ee aan lahayn naafonimo waxbarasho oo lagu xiray isbitaalada caafimaadka dhimirka ayaa kor u kacday **122%** tan iyo 2015.¹¹

98% kiisaska SEND ee maxkamadda ayaa lagu xalliay iyadoo garta la siiyey waalidiinta, taas oo muujinaysa in arrinta aysan ahayn sharciyeynta codsiyada taagerada, laakiin caqabadaha aytahay hirgelinta.¹⁷

Laga soo bilaabo Sebtember 2024, **204,876 qof** ayaa sugayay qiimeynta ootisim ee England. Tani waa koror **25% hal** sano oo kaliya.¹²

Kaliya **3 ka mid 10-ka** qof ee qaangaarka ah ee ootisimka qaba ayaa ku jira shaqada, marka la barbardhigo 52.5% dadka naafada ah - ugu hooseeya naafonimo kasta.¹⁸

Tirakoobyada muhiimka ah ee qaranka UK oo dhan [ee Bulshada Qaranka ee Ootisimka qabta, Janaayo 2025](#)

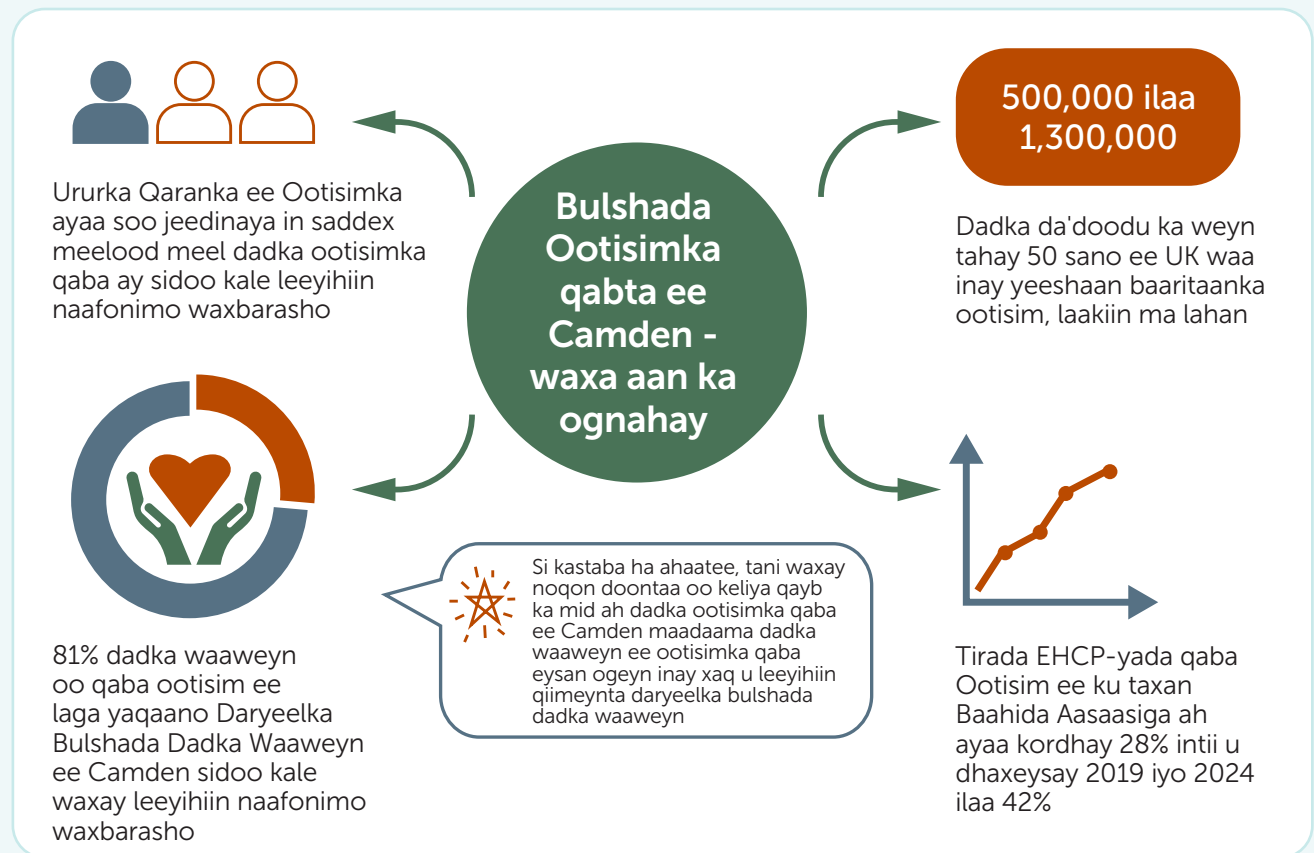
Waxa aan ka ognahay Ootisimka-ka Camden

Bulshada reer Camden ee ootisimka qabta

Haddii dadka ootisima qaba ay u badan tahay inay ka kooban yihiin 2% dadka (iyadoo lagu saleynayo qiyaasta ugu dambeysay ee 'rasmiga ah' ee dadka deggan Camden ee 279,500 bartamihii 2020), waxaa jiri kara qiyaastii 5,590 qof oo deggan Camden oo qabi kara ootisim.

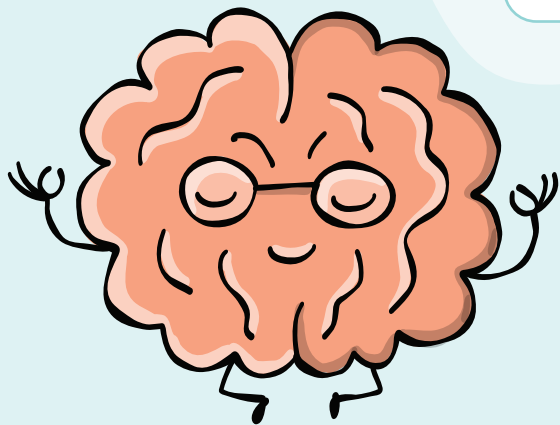
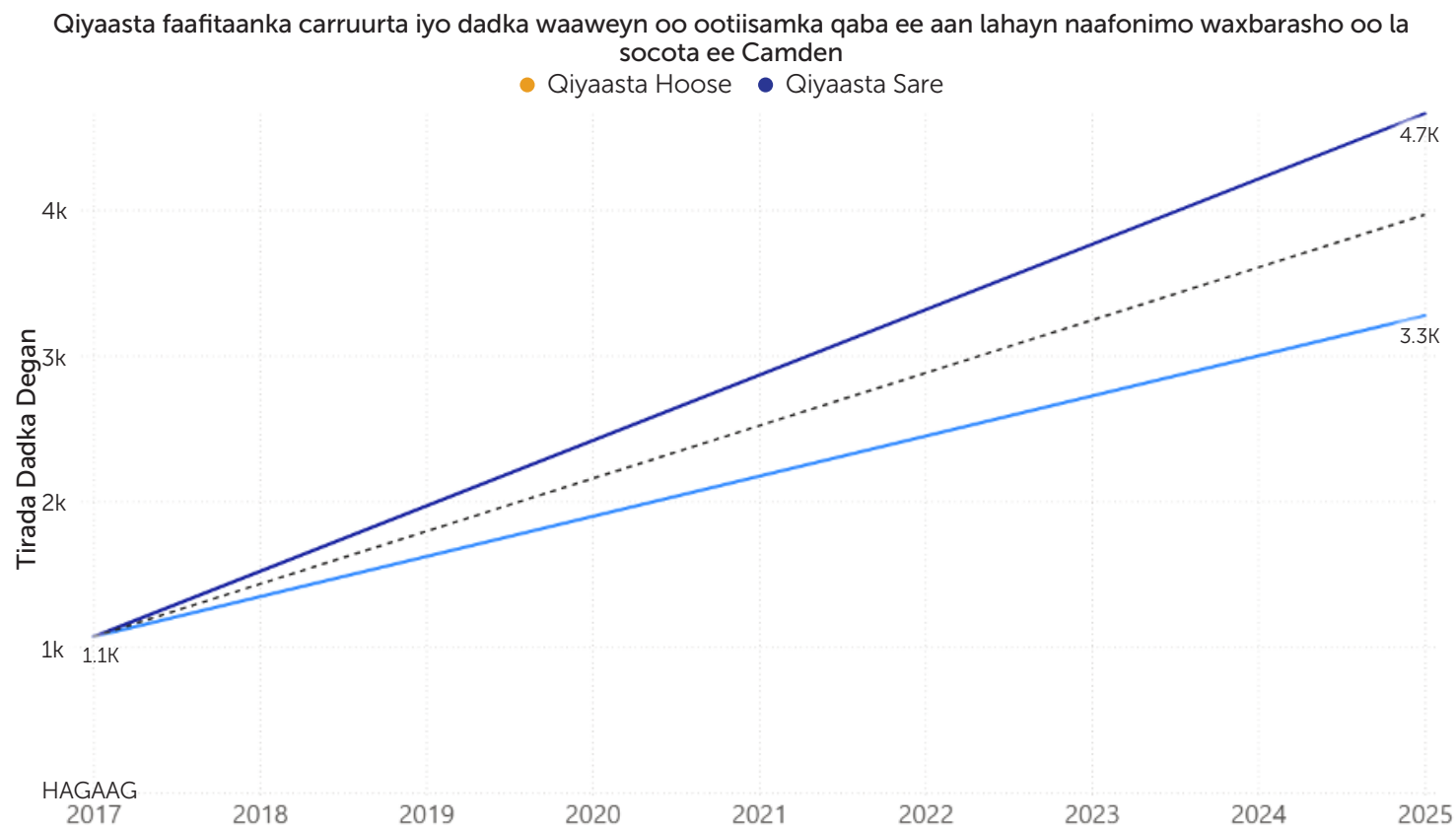
Saadaasha bulshada ayaa soo jeedisay in tirada dadka waaweyn ee ootisimka qaba ee Camden ay u badan tahay inay kor u kacdo sanadba sanadka ka dambeeya. Xogta laga helay Baahiyaha Waxbarashada Gaarka ah iyo Naafada (Special Educational Needs and Disability, SEND) Qiimaynta Baahiyaha Istiraatiijiyadeed ee Wadajirka ah (Joint Strategic Needs Assessment, JSNA) ayaa ogaatay in inta u dhaxaysa 2019 iyo 2024, tirada Qorshayaasha Caafimaadka iyo Daryeelka Waxbarashada (EHCPs) oo leh ootisimka ku qoran Baahida Aasaasiga ah ay kor u kacday 28%, taas oo ka dhigaysa Ootisimka Baahida Aasaasiga ah ee 42% ee EHCPs. Dadka waayeelka ah dhexdooda, [cilmi-baarista diiwaanada guud ee UK \(GP\)](#) ayaa lagu qiyaasay in inta u dhaxaysa nus milyan ilaa 1.3 milyan oo qof oo da'doodu ka weyn tahay 50 sano ay tahay inay yeeshaan aqoonsashada, laakiin aysan qasab ahayn, ootisimka. Sidaa darteed, waxaan ognahay in Camden ay ku nool yihiin dadka da'da ah ee ootisimka qaba oo aan lahayn ogaansho u baahan taageero aqoon ku dhisan ee ootisimka.

Ururka Qaranka ee 'Autistic Society' wuxuu soo jeedinayaa in saddex meelood meel dadka ootisimka qaba ay sidoo kale leeyihiin naafonimo waxbarasho. Si kastaba ha ahaatee, sababo la xiriira caqabadaha helitaanka xogta saxda ah waxaa jira qiyaaso kala duwan oo ku saabsan arrintan.

Waxa aan ka ognahay Ootisimka-ka Camden

Dadka qaangaarka ah ee aan lahayn naafonimo waxbarasho oo la socota ayaa wadaagay in carruurta ootisimka qaba, dhallinyarada iyo dadka waaweyn aan si sax ah loogu matalin xogta iyo in ay jirto kala duwanaansho helitaanka daryeel iyo taageero kala-jaad ah, isku-dhafaan ee xog-ogaal u ah ootisimka iyadoo ku xiran haddii qof ootisim qaba uu leeyahay naafonimo waxbarasho oo la socota iyo in kale.

Sanadihii la soo dhaafay, waxaa jiray ereyo iyo weedho kala duwan oo loo isticmaalo in lagu qeexo ootisim. Waxaan u adeegsan doontaa **aqoonsiga-luqadda-koowaad** istiraatiijiyaddan – waxaan dooranay ereyga "dadka ootisimka qaba", halkii aan u dooran lahayn dadka ootisimka ah maadaama ay hadda tahay inta qof ee naftooda ku qeexan. Waxaan qiraynaa in dadku ay leeyihiin doorashooyin kala duwan marka la qeexayo naftooda iyo ootismkooda. [Lifaafa bogga Bulshada Ootisimka qabta si ku saabsan sida looga hadlo iyo sida wax looga qoro ootisimka.](#)

Waxa aan ka ognahay Ootisimka-ka Camden

Habka wax-wada-soo-saarka – sheekada ilaa iyo hadda

Bulshada reer Camden ee ootisimka qabta ayaa udub dhexaad u ahayd shaqada Camden ee ku saabsan ootiisamka.

Jawaab celinta dadka halkan deggan ee qaba ootisimka ayaa ku wargelisay mowduucyada iyo nuxurka istiraatiijiyaddan. Shaqada Camden ee ootisim waxay ku bilaabatay ballanqaad ah inay mudnaanta siiso wax-wada-soo-saarka xog-ogaalka u ah ootisim iyo mahadhada ee lala yeesho dadka waaweyn ee ootiisamka qaba iyo waalidiinta iyo daryeelayaasha carruurta ootiisamka qaba. Tani waxay jawaab u ahayd ku lug la'aansho la'aanta taariikhiga ahayd ee shakhsiyaadka ootiisamka qaba iyo qoysaskooda qaabeynta adeegyada iyagu taageeraan.

Waxa aan ka ognahay Ootisimka-ka Camden

Waxaan ognahay inay muhiim tahay inaan ka maqalno kuwa ku soo jiidanaya adeegyada, kuwa bixiya adeegyada, kooxaha bulshada iyo dadka halkan deggan kuwaas oo laga yaabo inay la kulmaan caqabado ku saabsan helitaanka adeegyada si aan u hubinno inuu meel noo yaalo qorshe u fiican dadkayaga halkan deggan. Habkayagu wuxuu ahaa in la wada shaqeeyo oo ay naga go'onaato in si macno leh loo soo wada saaro istiraatiijiyadda ootiisamka ee Camden iyo qorshaha hirgelinta iyada oo loo marayo iskaashi joogto ah iyo wada-shaqeyn. Waxaan baranay sida ay muhiim u tahay wada-soo-saarka macnaha leh, abuurista goobo ammaan ah si loo dhiso iskaashi loo simanyahay iyo diiradda lagu saarayo fayo-qabka, dhaqan xog-ogaal u ah ootiisamka iyo mahadhada ayaa ah in la gaaro isbeddelka dhaqanka ee aan ka shaqeyneyno.

Waxaa jiray dhowr goobood oo la-talin iyo wada-soo-saar ah oo ay hogaaminayaan aragtiyo khibrad nololeed oo qaabeeyay farriimaha muhiimka ah ee Istaraatiijiyaddan Ootiisamka.

Xubinnimada waxaa ka mid ah dadka waaweyn ee ootisimka qaba, waalidiinta iyo daryeelayaasha. Ka qaybgalayaashan waxay soo jeediyeen sida aan dhammaanteen uga wada shaqeyn karno inta lagu jiro hirgelinta istiraatiijiyaddan si loo wanaajiyo khibradaha adeega dadka ootiisamka qaba, qoysaskooda, asxaabtooda iyo daryeelayaasha. Mawduucyada ka soo baxay goobahan wada-soo-saarka waxaa laga heli karaa bogagga 18 iyo 19. Kooxahani waxay la shaqeynayeen Guddiga Iskaashiga Ootiisamka, oo qeyb ka maamuley qof halkan deggan oo ootisam qabo.

Carruurta iyo dhallinyarada ootiisamka qaba ayaa sidoo kale wax ku biiriyey istiraatiijiyadda – carruurta ootiisamka qaba ee Dugsiga Primrose Hill, labadaba ee kuwa Bixiya Kheyraadka Ootiisamka iyo iskuulada caadiga ah, waxay wadaageen waxa ay ka jecel yihiin bulshadooda iyo waxa ay rabaan inay wax badan ka sii arkaan. Kulamo kale ayaa lala qaatay kooxo carruur iyo dhaliyaro ah.

Waxa aan ka ognahay Ootisimka-ka Camden

Bulshada ootiisamka qabta ayaa si deeqsinimo leh noola wadaagtay ;khibrado iyo aragtiyo.

Khibradooda ayaa durbadiiba abuurta qaar ka mid ah ficillo cad oo la taaban karo – tusaale ahaan, wax la soo saarka dadka halkan deggan ee ootiisamka qaba ayaa horseeday in Autism Hub ay hesho deeq si wax looga qabto sinnaan la'aanta qaab-dhismeedka, iyo tababarka' Autism Education Trust 'ee la siiyay shaqaalaha ayaa hadda loo fidiyay waalidiinta iyo daryeelayaasha. Wada-soo-saarka ayaa horseeday qaar ka mid ah shaqooyinka u heellan ka-hortagga cunsuriyadda oo ay weheliso Race Equality Foundation iyo Autism Hub – oo ay ku jiraan madal joogto ah si kor loogu qaado wacyigelinta. Dadka deegaanka ayaa si joogto ah u qaabeeyey dalabyo adeeg iyo tababar.

Farriimaha ka soo baxa wax wada soo-saarka waxaa lagu dhejiyey mawduucyada istiraatiijiyaddan – oo leh xigashooyin soo saareen dadka degan halkan ee mawduuc kasta, iyo khibradaha dadka halkan degan oo lagu dhisay mawduucyadan. Dadka halkan deggan ee ootiisamka qaba waxay ku lug lahaayeen marxalad kasta - mawduucyada istiraatiijiyadda iyo shaqada soo baxaysa ayaa lala wadaagay dadka halkan deggan iyada oo loo marayo Guddiga Iskaashiga Ootisimka, iyo iyada oo loo marayo hanaan wadatashi.

Markii la abuurayey istiraatiijiyadan waxaan sidoo kale helnay hagitaan ka socda ururada muhiimka ah ee ootisimka, iyo takhasusyahanada ootisimka - The National Autistic Taskforce, Camden and Islington Autism Hub iyo National Autistic Society.

Dadka deegaanka ayaa si wadajir ah uga wada shaqeynayay sidii ay u abuuri lahaayeen filim, sawiro, gabayo iyo heeso si ay u wadaagaan khibradahooda. Waad ku mahadsan tihiin dhammaan kuwa sida deeqsinimada leh ee ula wadaagaya fikradahooda, afkaartooda iyo khibradahooda si ay u qaabeeyaan istiraatiijiyadan. Waxaan ku darnay sawirro toos ah ee Guddigeena Iskaashiga Ootiisam ee hore oo iftiiminaya qaar ka mid ah mawduucyada muhiimka ah iyo jawaab celinta dadka halkan deggan ee ootiisamka qaba, iyo la-hawlgalayaasha:

Qodobbada muhiimka ah ee looga hadlay wada-soo-saarka

Mawduucyada The Think Local Act Personal Making It Real:

Fayo-qabka &

Madaxbanaanida:

Noolaanshaha nolosha aan rabo, ilaalinta badqabka iyo fayyo-qabka

Macluumaad iyo Talo:

Helitaanka macluumaadka aan u baahanahay, marka aan u baahanahay

Bulshooyin firfircoon & Taageero bixiya:

Haysashada qoys, asxaab iyo xiriir

Taageero iyo Daryeel Dabacsan & Isku-dhafan:

Taageeradeyda iyo waxa ii gaarka ah

Markay sheeyaashu u baahanyihiin iney isbedellaan: Xakameynta

Shaqaaale: Dadka i taageera

Mawduucyada wada-soo-saarka waxay la jaan qaadayaan qodobbada muhiimka ah ee lagu sharaxay himilooyinka We Make Camden, mawduucyada Think Local Act Personal Making It Real iyo warbixinta National Autistic Taskforce: Tilmaamo madaxbannaan oo loogu talagalay daryeelka tayada leh ee dadka ootiisamka qaba.

Mawduucyada muhiimka ah ee lagaga wada hadlay wada-soo-saarka

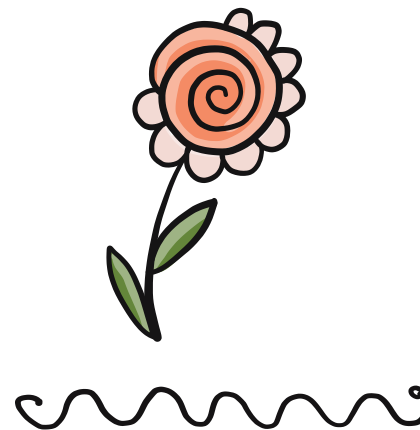
- **Hab nololeed oo dhan** - oo si fiican u bilaabanaya, si fiican u noolaanaya oo si fiican u gaboobaya – taageero xog-ogaal u ah nolosha ootiisamka
- **U-doodida iyo macluumaadka ku saabsan xuquuqda**
- **Aragtiyo hagayaan Dadka ootiisamka qaba iyo Dadka dhimirkoodu duwanyahay iyo Cil-baaris laga wada shaqeeyey** – cilmi-baarista waa muhiim - cilmi-baarista waxa muhiim u ah dadka ootiisamka qaba iyo horumarinta saldhig caddayn si ay u saameeyaan bixinta adeegga
- **Bedelka Nooca Hoggaanka Camden Disability Action iyo hirgelinta Nooca Bulshada ee Naafada ah**
- **Daryeelka iyo taageerada** – loogu talagalay carruurta ootiisamka qaba, dhalinyarada iyo dadka waaweyn, qoysaskooda, asxaabtooda iyo daryeelayaasha
- **Wadaxiriirka**
- **Xiriirka bulshada iyo hawlaha firaaqada**
- **Xaaladaha wada-dhaca**
- **Caddaaladda dembiyada**
- **Isbedelka Dhaqanka** – aragtiyaha khibrad-nololeedka iyo cilmi-baarayaasha ootiisamka, aqoonyahannada iyo mutacalimiinta caddeeyay shaqada ku salaysan qaabaynta sida aan u fahamno, u sharaxno oo u dabaaldegn ootiisamka iyo sidoo kale sida adeegyada loo qaabeeyo si ay u taageeraan dadka ootiisamka qaba, qoysaskooda, asxaabtooda iyo daryeelayaashooda
- **Xogta** – xogtu waa muhiim
- **Baaritaan iyo taageero ka hor iyo ka dib baaritaanka**
- **Ka taageerida darooga iyo khamriga**
- **Gargaar hore**
- **Waxbarasho** – si fiican u bilow, goobaha waxbarashada oo fahamsan ootiisamka iyo fursadaha waxbarashada nolosha oo dhan
- **Caafimaadka dareenka iyo caafimaadka maskaxda**
- **Shaqo**
- **Sinnaanta jinsiga**
- **Guriyeyn, hoy la'aanta, iyo qaabilida**

Qodobbada muhiimka ah ee looga hadlay wada-soo-saarka

- Macluumaad iyo talo
- **Isgoyska** – aqoonsiga waa muhiim
- **Luuqadda** - weedhaha iyo luqadda waa muhiim
- **LGBTQ+ Sinnaanta**
- Taageerada asxaabta
- Caafimaadka jirka
- Sinnaanta midabka
- Isbedelo macquul ah
- Xiriirada, saaxiibtinimada, iyo nolosha gogosha
- Badbaadada iyo ilaalinta nabadgelyada

- Baahiyaha dareenka
- Hawlaha bulshada ee ku xeeran dano kala duwan oo loogu talagalay kooxaha iyo shakhsiyaadka
- Daryeelka bulshada
- Goobaha tababarka iyo milicsiga
- Isbedelada iyo u diyaargarowga qaangaarka
- Dhaqan xog-ogaal u ah mahadho
- Samafalka iyo taageerada faa'iidada

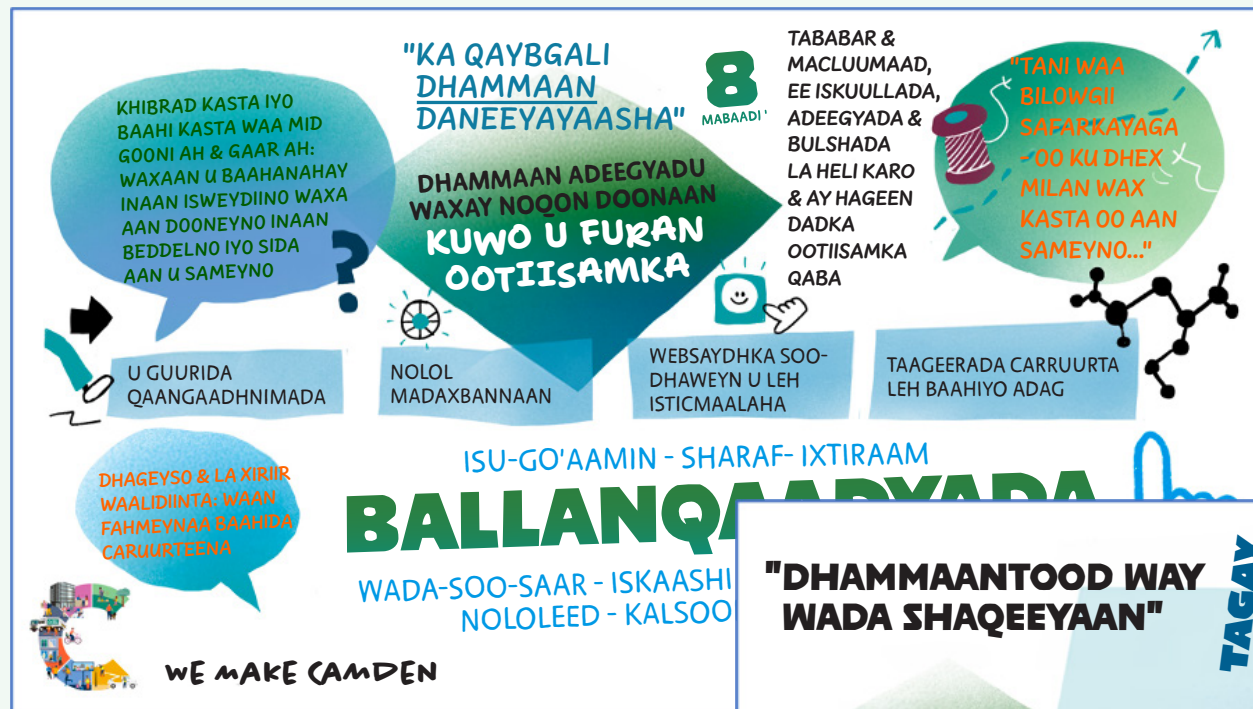
- Horumarinta shaqaalaha
- Iyo wax ka badan...

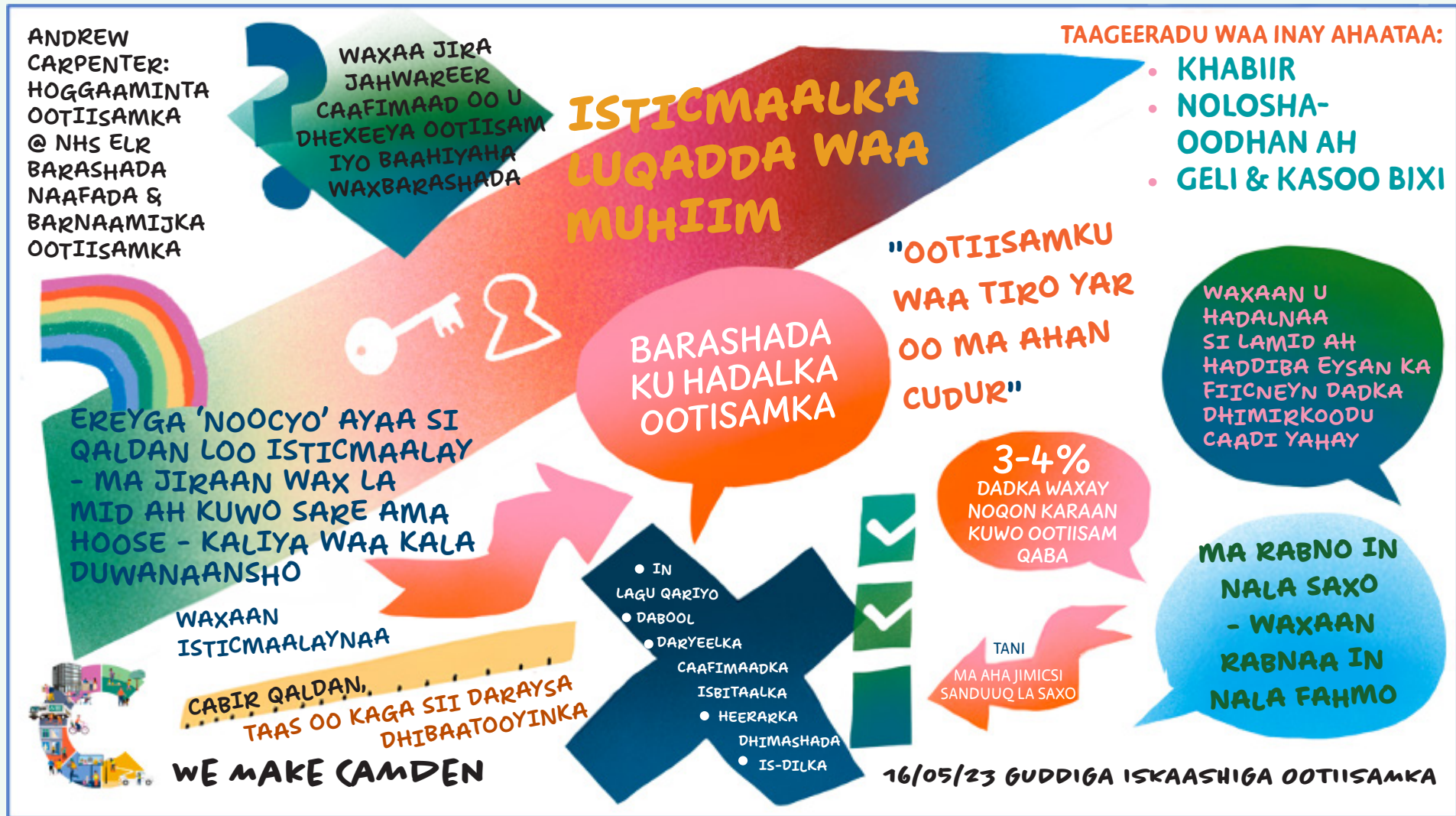
Hage madax-bannaan oo loogu talagalay daryeelka tayada leh ee dadka ootiisamka qaba – National Autistic Taskforce

1. In la ixtiraamo oo kor loo qaado madax-bannaanida
2. Taageer xiriir wax ku ool ah inta lagu jiro nolosha
3. La bixiyo daryeel ku geydaaman qofka ootiisamka qaba
4. Wax laga qabto caqabadaha deegaanka deegaanka iyo wixii lamid ah
5. Laga saaro caqabadaha gelitaanka
6. La dagaallanka cambaareynta iyo takoorka
7. U aqoonsashada habdhaqanka sida dhibka
8. La xaqiijiyo kala-guurka ka fiican
9. La xaqiijiyo tababarka shaqaalaha ootiisamka qaba ee joogtada ah, wax ku ool ah, ee gaarka ah
10. La aqbalo farqiga iyo taageerada aqoonsiga ootiisamka oo togan

Waxa aan ka ognahay Ootisimka-ka Camden

Waxa aan ka ognahay Ootisimka-ka Camden

Mabaadi 'da Istaraatiiji-yadeena Ootisimka

Abuuritaanka isbadal dhaqameed

Ruuxda Istaraatiijiyadda Camden Autism waxay ku saabsan tahay abuurista isbeddel dhaqan. Waxaan ka go 'an nahay dhammaan shaqaalaha Camden oo ka shaqeynaya sidii wax looga bedeli lahaa sida ay u fahmaan, u arkaan oo uga jawaabaan bulshada ootiisamka qabta.

Iyada oo la adeegsanayo hirgelinta istaraatiijiyadda, waxaan si firfircoon u raadin doonaa inaan horumarinno oo aan ka fekerno qaabkayaga – waxaan ka baran doonaa dhaqanka wanaagsan ee National Autistic Taskforce, Think Local Act Personal Making It Real, British Association of Social Workers Capabilities Statement ee Shaqada Bulshada ee Dadka Waaweyn ee Ootiisamka qaba iyo tilmaamaha kale iyo qaababka aan la kulanno markaan intaan wax badan ka baraneyno. Qaab-dhismeedyadu waxey gacan ka geysan doonaan iney hagaan safarkayaga si loo abuuro isbeddel dhaqan waxeyna naga caawin doonaan inaan cabirno saameynta.

Hoos waxaan ku sharaxeynaa waxa aan ula jeedno isbeddelka dhaqanka ee Camden ee ku xeeran ootiisam. Tan awgeed, waxaan dhiirigelin ka soo qaadnay Hagaha Madaxa Banaan ee National Taskforce ee Daryeelka Tayada ee Dadka Ootiisamka qaba, waxaanan u habeynay tan nuxurka Camden, iyadoo lagu saleynayo jawaab celinta dadka Camden deggan ootiisamka qaba.

1 Si firfircoon raadin in si fiican loo fahamo dadka ootiisamka qaba, oo loo dabaaldego aqoonsiyada ootiisamka iyada oo loo marayo

- La xaqiijiyo tababarka shaqaalaha ootiisamka qaba ee joogtada ah, wax ku ool ah, ee gaarka ah.
- Aqbalida farqiga iyo taageerida aqoonsiga ootiisamka togan.
- La dagaallanka canbaareynta iyo takoorid.
- Aqoonsiga habdhaqanka qaarkood sida inuu dhibyahay.

2 Qaadida talaabooyin si loogu dhigo adeegyada iyo boosaska ku xog-ogaal u ah ootiisamka, ku geydaaman shakhsiyada, la saadaalin karo, si cad loo gudbiyo oo loo arki karo iyada oo loo marayo

- Si wax ku ool ah ula xiriirida nolosha oo dhan.
- Raadinta in la bixiyo siyaabo kala duwan oo loo xiriiro laguna ilaaliyo macluumaadka mid cusub.
- Xaqiijinta kala-guurka ka fiican.

3 Dib u eegis joogto ah iyo wax ka qabashada caqabadaha suurtagalka ah ee lidka ku ah dhex-milinka ootiisamka iyada oo loo marayo

- Ka fiirsashada iyo ka saarida caqabadaha suurtagalka ah ee marin u helka.
- La dagaallanka deegaanka iyo cadaadisada kale.

Mabaadi 'da isbeddelka dhaqanka ee kor ku xusan waxay salka ku haysaa mid kasta oo ka mid ah 7da mowduucyada istiraatiijiyadda, kuwaas oo laga soo qaatay Think Local Act Personal Making it Real.

Mawduuc 1

Macluumaad iyo
Talo - Helitaanka
macluumaadka aan
u baahanahay, marka
aan u baahanahay

★ Maxaan ognahay iyo maxay dadka deegaanka
noo sheegeen?

*"Waxay qaadataa waqti
aad gaarto meesha aad
u baahan tahay inaad
joogto, 'nidaamka' had
iyo jeer kaa caawin
maayo inaad halkaas
gaarto"*

*"Haddii aanan ku
adkeysan lahayn,
ma heli lahayn
caawimaad"*

Dadka waaweyn ee ootiisamka qaba, waalidiinta iyo daryeelayaasha Camden, waxaan maqalnay in ka codsashada caawimaad ee nidaamka guud ahaan ay dareemi karto sida inaad culeys tahay.

Dadka Ootiisamka qaba iyo qoysaskooda, asxaabtooda iyo daryeelayaashoodu waxay u baahan yihiin macluumaad cad oo la heli karo iyo talo ku saabsan nooca taageerada loo heli karo iyaga, iyo sida loo codsado.

Dadka waaweyn ee Ootiisamka qaba waxay u baahan yihiin inay ka warqabaan xuquuqdooda sharciga ah oo ay ku jiraan xuquuqda qiimeynta Sharciga Daryeelka, u doodista, iyo hagaajinta macquulka ah.

Inta lagu jiro muddadan istiraatiijiyadeed (5 sano) waxaan diiradda saareynaa:

Si Fiican u Bilaabid

- U sahlida qoysaska iyo dhallinyarada ootisimka qaba inay helaan macluumaad faa'iido leh.
- Taageerida dhammaan carruurta iyo dhallinyarada si ay u fahmaan ootiisamka iyo kor u qaadida sinnaanta iyo dabeecadaha togan ee ku aadan dadka dhimirkoodu duwanyahay.
- Bixinta macluumaad cad oo hufan oo ku saabsan waxa la siinayo carruurta ootiisamka qaba (oo ay ku jiraan kuwa aan haysan baaritaanka rasmiga ah) iyo qoysaskooda, iyo halka u-qalmitaanka uu ku kala duwan yahay, oo qeexaya shuruudaha.
- U abuurista iyo kor u qaadida fursadaha bulshada iyo shabakadaha marka lagu daro adeegyada caafimaadka iyo daryeelka bulshada ee qoysaska ootiisamka qaba.

Si fiican u noolaanshaha iyo u gabowga

- Dadka waaweyn in lagu taageero inay haystaan shabakadaha iyo taageerada laga bilaabo carruurnimada ilaa qaangaarka, iyo inay haystaan macluumaad cad oo la heli karo oo ku saabsan nooca taageerada dheeraadka ah ee loo heli karo marxadaha kala duwan ee nolosha.
- In loo fududeeyo dhammaan dadka waaweyn ee ootiisamka qaba, waalidiinta iyo daryeelayaasha Camden inay codsadaan caawimaad, iyo hubinta daahfurnaanta waxa la bixiyo iyo taageerada la heli karo, oo ay ku jiraan xuquuqahooda iyo waxey u qalmaan.
- U sameynta macluumaadka la heli karo dhammaan aagagga dadka waaweyn ay sheegaan inay muhiim u tahay iyaga, tusaale ahaan caawimaad hore, ilaalinta caafimaadka maskaxda wanaagsan, helitaanka shaqo iyo ka taageerid dhaqaalahooda ama guryahooda.
- Taageerida dadka waaweyn ee ootiisamka qaba si ay u helaan taageero si ay u daboolaan baahiyahooda iyo rabitaanadooda; iyaga oo lagu ogeysiinaya xuquuqdooda qiimeynta Sharciga Daryeelka iyo hagaajinta macquulka ah.

Mawduuc **2**

Caafimaad, Fayo-qab iyo madaxbanaani – Ku noolaanshaha nolosha aan doonayo, ku joogis nabadgelyo iyo badbaado

★ Maxaan ognahay iyo maxay dadka deegaanka noo sheegeen?

"Xaaladda guriyeynta waxay saameyn ku leedahay caafimaadka maskaxda, xaaladda guriyeynta sidoo kale waxay saameyn ku leedahay haddii ay heli karaan caafimaadka maskaxda ee saxda ah waqtiga saxda ah"

"Waxaan u baahanahay inaan mudnaanta siino caafimaadka dadka ootiisamka qaba"

In kasta oo ootiisamku uusan ahayn xaalad caafimaad maskaxda ah, haddana waxaan ognahay in dadka ootiisamka qaba ay halis weyn ugu jiraan horumarinta baahiyaha caafimaadka dhimirka oo dadka ootiisamka qaba ayaa noo sheegay caqabadaha ay kala kulmaan helitaanka adeegyada caafimaadka dhimirka.

Mabaadi 'da Istaraatiijiyadeena Ootisimka

Hay'adda Caafimaadka Dhimirka ayaa ku qiyaastay in, qaran ahaan, 7 ka mid ah 10-kii qof oo ootiisamka qaba ay sidoo kale qabaan xaalad caafimaad maskaxeed. Sahanka Bulshada Qaranka ee Ootiisamka qabta ee Camden ee bulshada ootiisamka iyo waalidkood iyo daryeelayaasha, ayaa lagu ogaaday in 71% carruurta iyo dhallinyaradu ay soo sheegeen baahiyo la xiriira caafimaadka maskaxdooda iyo 80% dadka waaweyn ay aqoonsadeen baahi la xiriirta caafimaadka maskaxdooda.

Dadka ootiisamka qaba sidoo kale waxay la kulmaan faafitaan sare oo ka mid ah qaar ka mid ah arrimaha caafimaadka jirka, oo ay ku jiraan xaalado caafimaad oo muddo dheer ah, iyo waxyaabaha qaarkood ee ilaalinta caafimaadka jirka iyo fayd-qabka ayaa caqabad ku noqon kara dadka halkan deggan ee ootiisamka qaba. Waan ognahay in adeegsiga nidaamyada caafimaadka iyo la shaqeynta xirfadlayaasha caafimaadka ay ku adkaan karaan dadka halkan deggan ee ootiisamka qaba haddii aan la aqoonsan isbeddeladooda macquulka ah iyo baahiyahooda lana qaabilin.

Caqabadaha noocan oo kale ah ee helitaanka daryeelka caafimaadka ayaa inta badan u keena natiijooyin caafimaad oo sii liita dadka halkan deggan ootiisamka qaba. Waxaa naga go'an inaan la shaqeyno la-hawlgalayaashayada caafimaadka, gaar ahaan NHS, si aan wax uga qabanno sinnaan la'aanta caafimaad ee jirka iyo maskaxda.

Waxaan ka maqalnay bulshada ootiisamka qabta muhiimadda ay leedahay in ay awoodaan in ay ku noolaadaan nolol madaxbannaan. Haddii tani ay tahay carruurta iyo dhallinyarada ootiisamka qaba iney awood u yeeshaan inay helaan jawi bulsho oo loo dhan yahay iyo fursadaha ka caawiya inay dhisaan xirfadahooda, kalsoonidooda iyo shabakadahooda, ama dadka waaweyn ee ootiisamka qaba inay awoodaan inay helaan guryo iyo hoy oo buuxiya baahiyahooda dareenka iyo shakhsi ahaaneed – tani waa mudnaan muhiim ah. Dadka halkan deggan ee ootiisamka qaba ayaa si joogto ah noogu sheegay in aan u baahanahay in la wanaajiyo helitaanka guriyeyn tayo wanaagsan, oo la awoodi karo iyo bulshooyin nabdoon oo loo wada dhan yahay ee Degmada. Waalidiinta iyo daryeelayaasha carruurta ootiisamka qaba, waxaan maqalnay muhiimadda ay leedahay in la ogeysiyo waxa la heli karo si ay u taageeraan caafimaadka iyo madaxbannaanida ilmahooda.

Inta lagu jiro muddadan istiraatiijiyadeed (5 sano) waxaan diiradda saareynaa:

Si Fiican u Bilaabid

- La shaqeynta la-hawlgalayaashayada NHS si loo caddeeyo adeegyada caafimaad ee loogu talagalay carruurta iyo dhallinyarada ootiisamka qaba, loo yareeyo waqtiga sugitaanka, loona bixiyo macluumaad si looga caawiyo maqnaanshaha baaritaanka.
- Hagaajinta macluumaadka iyo talooyinka ku habboon da'da ee ku saabsan ilaalinta caafimaadka maskaxda iyo jirka wanaagsan ee carruurta iyo dhallinyarada ootiisamka qaba.
- Qaadashada hab sinnaaneed oo loogu talagalay adeegyada carruurta, iyadoo la aqoonsanayo in carruurta iyo dhallinyarada ootiisamka qaba aan lahayn naafonimada waxbarashada ay la kulmaan caqabado dheeraad ah si ay u helaan adeegyada caalamiga ah.
- Ka shaqeynta si loo hubiyo in carruurta iyo dhallinyaradu ootiisamka qaba ay u fududahay helitaanka iyo la shaqeynta adeegyada Camden iyo dhacdooyinka.
- Hagaajinta taageeradeena dugsiyada si loo daboolo baahiyaha ardayda ootiisamka qaba.
- Taageerida ardayda ootiisamka qaba si ay u kobcaan iyada oo loo marayo dib u eegista iyo hagaajinta wacyigelinta iyo taageerada latalinta ee loo heli karo dugsiyada iyo horumarinta Qalabka la Kulanka Baahiyaha ee la Saadaalin karo si ay u siiyaan macluumaad wax ku ool ah iyo talooyin goobaha caadiga ah.

Si fiican u noolaanshaha iyo u gabowga

- Ka wada shaqeynta sidii wax looga qaban lahaa sinnaan la'aanta helitaanka caafimaadka, daryeelka bulshada iyo adeegyada bulshada ee ballaaran.
- Ka dhigida waxey bixinayaan adeegyada caafimaadka, daryeelka bulshada kuwo xog-ogaal u ah ootiisamka, joogto ah oo lagu kalsoonaan karo.
- Wax ka qabashada sababaha caafimaadka jidhka iyo maskaxda liidata iyo caqabadaha ay dadku kala kulmaan helitaanka caawimaad hore.
- Ka wada shaqeynta in kor loo qaado fayyo-qabka iyo madax-bannaanida adeegyada caafimaadka iyo daryeelka bulshada.
- Xaqiijinta guriyeynta iney bixiso ayaa si loo qaabili karo dadka waaweyn ee ootiisamka qaba iyo in adeegyadeena taageerada guriyeynta loo naqshadeeyey baahiyahooda shaqsiyadeed, oo ay ku jiraan baahiyaha dareenka.
- Si firfircoon ugu wargalinta dadka waaweyn ee ootiisamka qaba sida loo helo daryeelka iyo taageerada loogu talagalay da'dooda iyo marxaladda noloshooda.
- Xaqiijinta dhammaan bixiyeyaasha taageerada inay yihiin kuwo ootiisamka ka warhaya, joogto ah, la isku halleyn karo, oo xirfad leh
- Xaqiijinta in dhammaan hoyga Daryeelka Bulshada ee Dadka Waaweyn la heli karo buuxin karana baahiyaha dadka. Xaqiijinta adeegyada sharciga ah iyo adeegyada hoyga gudaha iyo bixiyeyaasha ay yihiin kuwo xog-ogaal u ah ootiisamka, joogto ah oo la isku halleyn karo.

Mawduuc 3

Bulshooyinka firfircoon oo Taageerada bixiya – Ilaalinta qoysaska, saaxiibada iyo isku xirnaanta

★ Maxaan ognahay iyo maxay dadka deegaanka noo sheegeen?

"Taageer caqabadaha nolol maalmeedka, kalinimada, taageerada asxaabta iyo kala-guurka"

"Dhis taageero loogu talagalay waalidiinta iyo daryeelayaasha"

Ururka Qaranka ee Ootisimka wuxuu hoosta ka xariiqayaa in dadka ootiisamka qaba ay u badan yihiin inay la kulmaan kalinimo marka loo eego dadka guud.

Daraasadda National Autistic Society ee bulshada ootiisamka qabta ee Camden ee dayrta 2024, 63% dadka waaweyn ee ootiisamka qaba ee la baaray ayaa la sheegay inay dareemayaan kalinimo. Bulshooyinka firfircoon iyo kuwa taageera mudada nolosha oo dhan waxay gacan ka geysan karaan taageerida dadka halkan deggan ee ootiisamka qaba iyo yareynta kalinimada. Haddii tani ay tahay waxbarasho iyo waxqabadyo loo dhan yahay oo loogu talagalay dhalinyarada si ay u awoodaan ka mid noqoshada bulshada iyo madadaalada, shaqada tayada wanaagsan iyo mushaharka ee la siiyo dadka waaweyn ee ootiisamka qaba, ama daryeelka iyo taageerada xog-ogaalka u ah ootiisamka, aragtideena waa ineysan jirin qof Camden degan oo ootiisamka qaba in bulshada laga go 'doomiyo ama aan awoodin inay ku xirmaan bulshada Camden. Caruurta ootiisamka qabta waxay noo sheegeen inay jeclaan doonaan waxqabadyo badan – haddii tani ahaan lahayd filimada, meel fuulista, meelaha lagu boodboodo, farshaxanka ama garoomada xayawaanka – waxay jeclaan lahaayeen inay arkaan wax badan oo tan ah. Dadka waaweyn ee ootiisamka qaba waxay iftiimiyeen faa'iidooyinka fayyo-qabka ee raadinta danahooda, iyo baahida loo qabo taageerada loo habeeyay si loo helo loona sahmiyo kuwan.

Inta lagu jiro muddadan istiraatiijiyadeed (5 sano) waxaan diiradda saareynaa:

Si Fiican u Bilaabid

- U samaynta goobo, waxqabadyo/hawlo iyo adeegyo loogu talagalay carruurta iyo dhalinyarada ootiisamka qaba.
- U horumarinta dalabkayaga taageerada ee qoysaska, asxaabta iyo daryeelayaasha carruurta iyo dhalinyarada ootiisamka qaba.
- U aqoonsiga iyo u abuurista fursado dhalinyarada ootiisamka qaba si ay iskooda wax ugu qabtaan, u shaqeeyaan oo ay u wadaagaan danaha guud.

Si fiican u noolaanshaha iyo u gabowga

- Xaqiijinta dadka waaweyn ee ootiisamka qaba iney heli karaan taageerada asxaabta, hawlaha loo wada dhan yahay iyo shabakadaha bulshada.
- Ka taageerida dadka waaweyn ee ootiisamka qaba si ay u helaan oo ay uga qayb qaataan shaqada, tababarka, waxbarashada iyo iskaa wax u qabsiga ee ay doortaan.
- Xaqiijinta daryeelka bulshada ee Camden, guryaha, caddaaladda dambiyada iyo adeegyada caafimaadka ay yihiin kuwo ootiisamka xog-ogaal u ah.
- U saamaxida dadka waaweyn ee ootiisamka qaba iyo qoysaskooda, asxaabtooda iyo daryeelayaasha si ay u helaan bixiyeyaasha taageerada ootiisamka soodhaweeya iyo adeegyo ballaaran.
- Buuxinta baahiyaha dadka da'da ah ee ootiisamka qaba ee guryaha Camden, caddaaladda dambiyada, daryeelka bulshada iyo adeegyada caafimaadka oo aqoonsan in dad badan aan yeelan doonin aqoonsi.

Mawduuc 4 Daryeel dabacsan oo isku dhafan & taageero – Taageeradayda, jidkayga

★ Maxaan ognahay iyo maxay dadka deegaanka noo sheegeen?

"Qiimeyntu waa caqabad"

"Waxaa jira taageero la'aan haysata carruurta ootiisamka qaba oo aan lahayn naafonimo waxbarasho"

"Laga soo halgaaday adeegyada oo dhan oo dhammaan ku yiraahdaan 'maya' sababtoo ah ma lihi naafonimo waxbarasho".

Waxaan rabnaa inaan Camden ka dhigno Degmo u fiican ootiisamka ee qof walba, oo leh ama aan lahayn aqoosni-ootiisamka ah. Dad badan oo ka mid ah dadka la nool ootiisamka ayaa ku dhibtoonaya iney helaan aqoonsiga ootisam-ka.

England gudaheeda, xogta National Autistic Society laga bilaabo Maarso 2024 waxay muujineysaa in 86% kuwa sugaya qiimeyn ay sugayeen muddo ka badan 13 toddobaadyo oo ay ku talisay Machadka Qaranka ee Caafimaadka iyo Daryeelka Wanaagsan (National Institute for Health and Care Excellence, NICE) . Baadhitaan looma baahna si loo helo taageerada daryeelka bulshada, laakiin dadka halkan deggan ee ootiisamka qaba waxay noo sheegeen safarka laga bilaabo baaritaanka ilaa qiimeynta daryeelka bulshada iyo caqabadaha ay inta badan la kulmeen. Waxaan ka maqalnay dadka halkan deggan ee ootiisamka qaba inay dareemayaan dalabyo badan oo taageero ah oo aan loo heli karin iyaga oo leh ama aan lahayn ogaansho rasmi ah.

149 ka mid ah kuwa loo baaray sahanka National Autistic Society ee Camden, 19% waxay lahaayeen qiimeyn ficil daryeelka ama qiimeynta shaqada bulshada. Raadinta helida ogaansho/aqoosni ootiisam ah waa qayb muhiim ah oo ka mid ah safarka dadka ootiisamka qaba ee halkan degan - taageerada helitaanka iyo qaadashada qiimeynta ogaanshaha ee ootiisamka waa mudnaanta koowaad ee bulshada ootiisamka qabto ee Camden, marxalad kasta oo koorsada nolosha ah.

Inta lagu jiro muddadan istiraatiijiyadeed (5 sano) waxaan diiradda saareynaa:

Si Fiican u Bilaabid

- In la sameeyo dalab cad oo taageero ah si loo daboolo baahiyo kala duwan oo caadiyan qabaan carruurta iyo dhallinyarada ootiisamka qaba, oo ay ku jiraan kuwa sugaya qiimeynta, is-aqoonsiga iyo baaritaanka ka dib.”
- Kala shaqeynta la-hawlgalayaasha guud ahaan waxbarashada, caafimaadka, daryeelka bulshada iyo adeegyada caalamiga ah si loo bixiyo taageero isku dhafan loona tixgeliyo danaha ballaadhan ee ilmaha iyo yoolalka shaqsiyadeed marka la qorsheynayo taageerada.
- Horumarinta adeegyada caalamiga ah ee la heli karo oo leh aqoon wanaagsan oo ku saabsan dalabyo ballaadhan oo laga heli karo iyaga ka baxsan, kuwaas oo awood u leh inay dadka u jiheeyaan taageero takhasus leh oo dheeraad ah halkii loogu baahan yahay.
- Kor u qaadida xirfadaha shaqaalaha adeegyada carruurta oo dhan si loo ogaado baahida carruurta iyo dhallinyarada ootiisamka qaba si loo hubiyo in qorshahooda uu ka tarjumayo taageerada ay u baahan yihiin.

Si fiican u noolaanshaha iyo u gabowga

- Bixinta daryeel iyo taageero isku dhafan oo loogu talagalay dadka waaweyn ee ootiisamka qaba kuwaas oo u oggolaanaya iney u noolaadaan una gaboowaan sida ay rabaan, oo aqoonsanyisa awoodahooda iyo baahiyahooda shakhsi ahaaneed.
- Xaqiijinta adeegyada in loo heli karo eyna leeyihiin aqoon wanaagsan oo ku saabsan dalabyo ballaaran oo laga heli karo iyaga ka baxsan, awoodaana inay dadka u jiheeyaan taageero takhasus leh oo dheeraad ah halkii loogu baahan yahay.
- Dhiirrigelinta wada shaqeynta u dhexeeya dadka waaweyn ee ootiisamka qaba, daryeelka bulshada, caafimaadka, guryaha iyo adeegyada kale ee bulshada si loo hirgeliyo hababka Team Around Me oo xog-ogaal u ah ootiisamka iyo mahadhada.

Mawduuc

5

Kala-guuryo: Markay waxyaabuhu u baahanyihiin iney is-bedelaan - xakameynta

★ Maxaan ognahay iyo maxay dadka deegaanka noo sheegeen?

"Qofna ma fahmo sida ay muhiim u tahay in la helo wax la saadaalin karo oo la isku halleyn karo"

"Samee xiriirkii ugu horreeya ee lala yeesho adeeg xog-ogaal u ah ootiisam – waxaan u arki karaan waxyaabuhu si aad u waadax ah, waxaan ka laaban karaa adeeg haddii aan ku arko hal khibrad oo liidata"

U guurista inta udhaxeysa marxaladaha kala duwan ee nolosha, tusaale ahaan beddelida iskuullada, guurista guriga, bilawga shaqo cusub, iyo dhex-socodka xiriirada, ayaa si gaar ah u adag haddii aad u aragto isbeddelku inuu adagyahay sida dad badan oo halkan deggan oo ootiisamka qaba ay yihiinba.

Dadka deegaanka ee ootiisamka qaba ayaa noo sheegay in adeegyada ay adag tahay in la helo, iyo taageerada inta lagu jiro kala-guurka aytahay mid aan joogto ahayn. Aragtideena ayaa ah in dadka deegaanka lagu taageerayo inay ku noolaadaan nolol wanaagsan oo maxalli ah iyada oo loo marayo marxalad kasta oo koorsada nolosha ah – oo leh taageero firfircoon, hore oo fudud si looga fogaado dhibaata.

Adeegyada caafimaadka dhimirka ee u wareegida dadka waaweyn ee dhallinyarada ootiisamka qaba ee qaba baahiyaha caafimaadka dhimirka laakiin eysan wehlin naafada waxbarashada la socota waxay noqon kartaa mid aad u adag. Waalidiinta dhallinyarada ootiisamka qaba waxey ku tilmaamaan sida "buur cirifkeeda" iyo waqti aad u walaac badan. Waxaan sidoo kale maqalnay in taageerada xirfadaha nolosha, iyo horumarinta madax-bannaanida ay muhiim tahay. Cilmi baaris ayaa soo jeedineysa in "wax ka badan afar meelood saddex meel dadka waaweyn ee ootiisamka qaba (77%) ay gaaraan xeer xasarad leh inta ay sugayaan daryeelka." [Isbahaysiga Ootiisamka wuxuu bilaabayaa Xeer Jabinta – Autism Alliance UK](#)

Inta lagu jiro muddadan istiraatiijiyadeed (5 sano) waxaan diiradda saareynaa:

Si Fiican u Bilaabid

- Barashada khibradaha carruurta, dhalinyarada ootiisamka qaba iyo qoysaskooda si ay u dhisaan fahamka adeegyada ee marxaladaha nolosha ilmaha ootiisamka qaba halkaas oo laga yaabo in loo baahdo taageero dheeraad ah, iyo aqoonsiga kheyraadyada taageerada iney dhex-socdaan waqtiyadan.
- Falanqaynta faragelinteenaa xiisadda si loo fahmo waxa shaqeeya ama aan shaqeyn lana aqoonsado dhaqanka wanaagsan, farqiga iyo wada abuurista xalalka ka hortagga.
- Taageerada dhalinyarada ootiisamka qaba si ay u horumariyaan madax-bannaanida iyo xirfadaha nolosha iyo abuurista meelo ammaan ah si ay iskugu taxaluujiyaan kuwan.

Si fiican u noolaanshaha iyo u gabowga

- Horumarinta diyaarinta cad ee dariiqa qaangaarka ah ee adeegyada carruurta ilaa dadka waaweyn ee loogu talagalay dhalinyarada ootiisamka qaba. Tani waxay ku jiri doontaa macluumaad cad oo hufan iyo talooyin iyo, ilaa iyo inta suurtoogalka ah, qorshaynta hore iyo u diyaargarowga isbeddelada.
- Hagaajinta helitaanka u doodida sharciga ah ee xog-ogaalka u ah ootiisamka iyo kuwa aan sharciga ahayn, gaar ahaan xilliyada isbeddelka iyo kala-guurka.
- Xaqiijinta in dadka ootiisamka qaba ay heli doonaan taageero joogto ah oo la isku halleeyn karo oo loo fududeeyey oo u dhexeeya adeegyo kala duwan (tusaale ahaan, kooxaha caafimaadka maskaxda iyo daryeelka bulshada).
- Marka dadka waaweyn ee ootiisamka qaba la kulmaan caqabad, kala-guur, ama xasarad, dhiirrigelinta wada shaqeynta u dhexeeya dadka waaweyn ee ootiisamka qaba, daryeelka bulshada, caafimaadka, guryaha iyo adeegyada kale ee bulshada si loo hirgeliyo hababka Team Around Me oo xog-ogaal u ah ootiisamka iyo mahadhada.
- Udubeynta xuquuqaha, rabitaanka iyo danaha ugu wanaagsan ee dadka ootiisamka qaba inta lagu jiro qaangaarka iyo da'da weyn, gaar ahaan inta lagu jiro isbeddelada waaweyn, sida u baahan in ay u guuraan guri cusub ama u baahan daryeel iyo taageerada xog-ogaal u ah ootiisam si ay u ilaaliyaan madax-bannaanidooda.

Mawduuc 6 Shaqaalaha

★ Maxaan ognahay iyo maxay dadka deegaanka noo sheegeen?

"Markay dadku dhageystaan, waxay iga dhigi kartaa inaan wacnaan iyo farxad dareemo in la i dhagaystey"

"Dhammaan xiriirada adeegyada waa iney xog-ogaal u ahaadaan ootiisamka iyo mahadhada/taruumada"

Daraasad ay sameysay National Autistic Society oo ku saabsan bulshada ootiisamka qabta ee Camden, 46% jawaabeyaasha ayaa sheegay in shaqaalaha oo la' fahamka ootiisamka ay caqabad ku tahay helitaanka caawimaad.

Wacyigelinta iyo fahamka ootiisamka, iyo dhaqanka xog-ogaalka u ah ootiisamka iyo mahadhada ayaa muhiim u ah dhammaan xirfadlayaasha ka shaqeeya Camden. Iyada oo loo marayo tababar tayo sare leh, waxaan ka shaqeyn doonnaa sidii aan u hubin lahayn in dhammaan shaqaalaha Camden ee ku baahsan iskaashiga ay hirgelin karaan dhaqan xog-ogaal u ah ootiisamka iyo mahadhada.

Inta lagu jiro muddadan istiraatii-jiyadeed (5 sano) waxaan diiradda saareynaa:

Si Fiican u Bilow, Si Fiican u Noolow oo Si Fiican u Gabow

Dhammaan shaqaalaha Camden, oo ay ku jiraan hoggaamiyeyaasha, shaqaalaha aan takhasuska lahayn iyo xirfadlayaasha safka hore waxay faham ka haystaan:

- Dhaqan xog-ogaal u ah ootiisamka
- Dhaqan xog-ogaal u ah mahadho
- Isbedelo macquul ah

Isgoyska, ka mid noqoshada, sinnaanta iyo kala duwanaanshaha. Waxaan hubin doonnaa inay jiraan boosas loogu talagalay shaqaalaha si ay u sahamiyaan sida loogu dabaqo qaababkan shaqadooda, u wadaagaan dhaqan wanaagsan, eyna kor u qaadaan barashada joogtada ah.

Waxaan sidoo kale hubin doonnaa in ay jirto taageero wanaagsan oo loogu talagalay shaqaalaha dhimirkoodu duwanyahay, iyo iskaashi lala yeesho ururada maxalliga ah si loo dhiirrigeliyo u la-qabsashada taageeradan ee adeegyadooda.

Sawir ka-ahaaday mid ka mid ah dadka ku nool Camden

Mawduuc 7 Helitaanka, ka mid noqoshada iyo sinnaanta aqoonsiyada kala duwan

★ Maxaan ognahay iyo maxay dadka deegaanka noo sheegeen?

"Takoorka ku saleysan da'ada ayaa runtii muhiim ah in la tixgeliyo"

"Waxey noqotay inaan si gaar ah u tago si aan u helo dhakhtar cilmu-nafsi oo leh dhaxal Afrikaan ah sida aniga oo kale"

"Waxaa jira takoor badan oo ka dhan ah dadka madow iyo kuwa Aasiyaank ah – badankooda way halgamaan si codkooda loo maqlo"

Khibradda qof kasta oo ootiisamka qaba waxay noqon doontaa mid duwan. Camden gudaheeda, waxaan qiraynaa oo qiimeyneynaa kala duwanaanshaha bulshada ootiisamka qabta. Waxaan rabnaa inaan la shaqeyno la-hawlgalayaasha oo aan qaadanno weecasho, habka nidaamka oo dhan ee isbeddelka dhaqanka, si firfircoon wax uga qabashada sinnaan la'aanta iyo kor u qaadista fahamka oggolaanshaha dhimir ee dadka ootiisamka qaba.

Mawduucyada Xeeladahayaga Ootisimka

Xogtu waxay noo sheegeysaa in khibradaha dadka ootiisamka qaba ay aad u kala duwan yihiin. Tusaale ahaan, xog 2023 ahayd waxay iftiimineysaa in wiilasha ay kaga badan yihiin gabdhaha in lagu aqoonsado qiimeynta baaritaanka ootisamka ama Qorshaha Caafimaadka iyo Daryeelka Waxbarashada (EHCP) da'da 5, halka gabdhuhu ay kaga badan yihiin wiilasha la aqoonsado ka dib marka ay gaaraan 13 sano.

Waxaa sidoo kale jira kala duwanaansho ku saabsan baahsanaanta EHCP-yada marka la eego qowmiyadaha – baahsanaanta EHCP-yada ayaa si weyn uga sarreeya ardayda qowmiyadaha madow/madow ee Ingiriiska ah marka loo eego ardayda qowmiyadaha cad, Shiinaha ama qowmiyad 'kasta oo kale'.

Sida kor lagu sharaxay, dadka deggan Camden ee da'doodu u dhaxayso 0 iyo 25, ootiisamku waa baahida aasaasiga ah ee inta badan loo aqoonsado EHCP-yada 42%. 6% carruurta Camden ee leh EHCP ama helaya Baahiyaha Waxbarashada Gaarka ah iyo Taageerada Naafada waxay ka yimaadeen asal ahaan Madow ama Madow British ah. Waqtigan xaadirka ah ma jirto xog noo oggolaaneysa inaan si dheeraad ah u eegno ootiisam iyo EHCP-yada ee ku saleysan qowmiyadaha.

Intaas waxaa sii dheer, 136 ka mid ah baaritaan lagu sameeyay sahanka Ururka Qaranka ee Autistic Society, 7% waxay soo sheegeen inay yihiin labeey.

Qaran ahaan, dadka qaangaarka ah ee ootiisamka qaba ayaa si xad dhaaf ah loogu matalay caddaaladda dembiyada iyo bulshada hoy la 'aanta ah,

Inta lagu jiro muddadan istiraatiijiyadeed (5 sano) waxaan diiradda saareynaa:

Si Fiican u Bilow, Si Fiican u Noolow oo Si Fiican u Gabow:

- Aragtideena waa in la yareeyo sinnaan la'aanta ay la kulmaan dadka ootiisamka qaba ee da' kasta leh.
- Waxaan hagaajin doonaa xogtayada iyo duwangelinta si aan si fiican u fahamno haddii dadka halkan deggan ee ootiisamka qaba ee ka soo jeeda dhammaan asalada ay baahidooda wax laga qabanayo oo aan la shaqeyno si aan ula qabsano adeegyada si waafaqsan.
- Guud ahaan Golaha iyo la-hawlgalayaashayada, waxaan wax ka qaban doonaa sinnaan la'aanta qaab-dhismeedka, cambaareynta iyo takoorka ay la kulmaan dadka ootiisamka qaba, qoysaskooda, asxaabtooda, daryeelayaasha, iyo shabakadaha.

Halka laga helayo tageero

Waxaa jira taageero kala duwan oo loo heli karo dadka deggan Camden ee ootiisamka qaba.

Bixinta Maxaliga ah ee Camden waxay leedahay macluumaad dhameystiran oo ku saabsan taageerada carruurta iyo dhalinyarada [Bixinta Maxaliga ah ee SEND - Golaha Camden](#).

Xulashada Daryeelka Camden waxay leedahay macluumaad kala duwan oo ku saabsan taageerada dadka waaweyn ee ootiisamka qaba- [Caawinta Dadka waaweyn ee Ootiisamka qaba- Daryeelka Bulshada Dadka Waaweyn | Guriga](#).

Waxaa sidoo kale jira ururo adeegsadayaashu-hagaan oo ka jira Camden kuwaas oo taageero u fidiya dadka ootiisamka qaba, oo gacan ka gaystay horumarinta istiraatiijiyaddan:

Camden Disability Action (CDA) waa urur ay maamulaan loona maamulo dadka naafada. Waxaan ka duuleynaa khibrad nool, annagoo adeegsanayna Qaabka Bulshada ee Naafada si caqabadaha looga hortago loona beddelo dhaqanka. Shaqadeenu waxay salka ku haysaa qaab hoggaamineed iyo tababar iyo qaabka Bulshada ee Naafada. Si wada jir ah, waxay carbiyaan mala-awaalada waxayna bartamaha dhigaan khibrad nololeed, iyagoo muujinaya sida marin u helka iyo caqabadaha ay dhab ahaantii u muuqdaan, kuwaas oo inta badan la iskaga indhatiro fikirka caadiga ah.

The Autism Hub waa hay'ad samafal oo ay adeegsadayaashu hogaamiyaan, ka-ahaatay looguna talagalay dadka waaweyn ee ootiisamka qaba kuwaas oo aan lahayn naafonimo waxbarasho oo la socota. Waxaa jira wax yar oo diyaarin ah oo loogu talagalay kooxdan dadka waaweyn ee ootiisamka qaba, kuwaas oo inta badan ku dhacay daloolada adeegyada oo kaliya noqotay in loo sheego inaysan buuxin shuruudaha taageerada oo ugu dambeyntii waa laga tago iyada oo aan la helin taageerada ay u baahan yihiin. The Autism Hub waxay bixisaa u doodid, taageero asxaabeed, aqoon isweydaarsiyo, hawlo, iyo sidoo kale la-talin khabiir ah, macluumaad, la-talin ootiisam hagaajiyay iyo jiho siin dadka waaweyn ee ootiisamka qaba, qoysaskooda, daryeelayaasha iyo xirfadlayaasha kale. The Autism Hub waxay awood u siisaa dadka waaweyn ee ootiisamka qaba, carbisaa sinnaan la'aanta iyo hagaajinta isku xirnaanta bulshada iyo fayo-qabka dadka waaweyn ee ootiisamka qaba.

Hadalada xiritaanka

Cllr Marcus Boyland

Cllr Anna Wright

Hadalada xiritaanka ee ka socda Cllr Marcus Boyland, Xubinta Golaha ee Best Start in Life iyo Cllr Anna Wright, Xubinta Golaha ee Health, Wellbeing and Adult Social Care

Camden, waxaa naga go 'an inaan noqono meel qof walba uu fursad u helo inuu ku guuleysto oo aan cidina gadaal looga tagin.

Dadka halkan deggan ee ootiisamka qaba, iyo waalidkood iyo daryeelayaasha, waxay la kulmaan caqabado badan iyo sinnaan la'aan ay ka mid yihiin waxbarashada, shaqada, guryaha iyo caafimaadka iyo fayoaqabka. Si kastana ha noqotee, qof kasta oo ootiisamka qaba wuu duwan yahay wuxuuna lahaan doonaa khibrado kala duwan. Waxaan sameyney istiraatiijiyaddan oo leh faham cad oo ah in ootiisamku yahay noocyo iyo in safarka qof kasta uu yahay mid gaar ah. Tani waa istiraatiijiyad loogu talagalay qof walba – kuwa qaba ama aan qabin ogaanshaha ootiisamka rasmiga ah, kuwa qaba ama aan qabin naafonimo waxbarasho oo la socota.

Iyada oo qayb ka ah ballanqaadkayaga ah inaan noqono Camden la heli karo oo saaxiibtinimo leh, waxaan rabnaa inaan hubinno inaan nahay degmo saaxiibtinimo u leh dadka dhimirka kala duwan iyo in dadka halkan deggan ee ootiisamka qaba ay helaan wax kasta oo Camden ay bixiso.

Waxaan sii wadi doonnaa ballanqaadyada istiraatiijiyaddan iyada oo loo marayo qorshe fulineed oo qeexaya talaabooyinka ay tahay in adeegyada Golaha, iyo kuwa kale ee iskaashiga oo dhan ay sameeyaan. Istiraatiijiyadda iyo hirgelinteeda waxaa lagu kormeeri doonaa maamul diiradda saaraya daahfurnaanta, la xisaabtanka iyo ka qaybqaadashada furan si loo hubiyo in dadka halkan deggan ay mar walba yihiin udub dhexaadka waxa aan sameyno.

Lifaaqa

Afkaarta muhiimka ah

Waxaan ka maqalnay dadka ootiisamka qaba in qayb aasaasi ah oo ka mid ah fahamka ootiisamka ay ku saabsan tahay fahamida aagagga muhiimka ah ee ay ka wada hadlaan cilmi-baarayaasha ootiisamka, aqoonyahannada, mutacallimiinta iyo ururada ootiisamka si kor loogu qaado wacyigalinta ootiisamka.

Lifaaqan wuxuu ka kooban yahay fikrado muhiim ah si kor loogu qaado aqoontaada ku saabsan ootiisamka.

Qaar ka mid ah fikradahaan ayaa hoos ku qoran waxayna leeyihiin lifaaqyo ku geeya halka laga helo macluumaad dheeraad ah (oo ay ku jiraan qaar ka mid ah lifaaqyada muuqaalada wax sharxaya):

Dhimirka noocyadiisa badan iyo dhimirka duwan

Autistica waxay sharraxaysaa in "dhimirka kala duwan waxay sharraxaysaa fikradda ah in dadku ay u dareemaan oo ay ula falgalaan adduunka ku xeeran siyaabo badan oo kala duwan. In kasta oo aan dhammaanteen u aragno adduunka si kala duwan, cilmi baaris ayaa soo jeedineysa in 1 ka mid ah 7 ka mid ah dadka ay yihiin dad dhimirkoodu duwanyahay. Tan waxaa ka mid ah dadka ootiisamka qaba, iyo kuwa qaba culeyska akhriska, culeyska xisaabta, iyo xaalada Tourette. Dad badan oo dhimirkoodu duwanyahay ayaa qaba in ka badan hal aqoonsi-xanuun "(Autistica).

Dhaqdhaqaaqa dhimirka kala duwan

Ururka Qaranka ee Bulshada Ootisimka (The National Autistic Society) wuxuu leeyahay "dhaqdhaqaaqa dadka dhimirkoodu duwanyahay" waa dhaqdhaqaaqa caddaaladeed ee bulshada ee raadinaya xuquuqaha madaniga ah, sinnaanta, ixtiraamka iyo ka mid noqoshada dhammaan

dadka dhimirkoodu duwanyahay... Ujeedada ugu weyn ee dhaqdhaqaaqa waa in la joojiyo takoorka dadka dhimirkoodu duwanyahay ee ka wajahayaan bulshada. Tan waxaa ka mid ah la dagaallanka 'cudureynta' ee dhimir duwanaanshaha, oo ay ku jiraan ootiisamka, taas oo macnaheedu yahay in la beddelo aragtida sayniska caafimaadka iyo bulshada si ballaaran si dadku ugu fahmaan in dhimir duwanaanshuhu tahay farqi ahaan, ma aha 'cillad' ama 'cudur' ([bogga internetka ee Ururka Qaranka ee Autistic Society ee ku saabsan dhaqdhaqaaqa dhimir-duwanaanta](#)).

Dhibaataada damqashada labada-dhinac

Dhibaataada damqashada laba-geesoodka ah waxaa curiyay Dr Damian Milton waxayna soo jeedineysaa in dadka ootiisamka qaba iyo kuwa aan qabin ootiisamka ay ku dhibtoonayaan inay isu damqadaan sababtuna tahay khibradahooda kala duwan oo adduunka iyo qaababka isgaarsiinta ([Bogga Bulshada Qaranka Ootiisamka ee ku saabsan dhibaataada damqashada laba-geesoodka](#)

[ah ee Dr Damian Milton](#)).

Si aad wax dheeraad ah uga ogaato, halkan waa lifaaqa ah [Muuqaalka Barnaamijka Tababaraha Qaranka Ootiisamka ee Dhibaataada Damqashada Laba-geesoodka ah](#) kaas oo bixiya sharxaad buuxda. Fiidiyowgaan ayaa sidoo kale ku jira Barnaamijka Tababaraha Qaranka ee Ootiisamka (National Autism Trainer Programme, NAPT). Si aad wax badan uga ogaato NAPT, halkan waa bogga internetka ee [Muuqaalka hogaanka mashruuca Barnaamijka Tababaraha Qaranka ee Ootiisamka ee ahmiyada iyo natiijooyinka muhiimka ah](#).

Qaabka bulshada ee naafada:

Nooca Bulshada ee Naafada waxaa soo saaray dad Naafa ah waxayna dadka ku tilmaameen inay naafeeyeen caqabadaha ka jira bulshada, ma ahan naafonimadeena ama farqigeena. Haddii nolosha casriga ah loo dejin lahaa qaab u furan dadka naafada ah, markaa nalagama reebi lahayn ama nalama xaddidi lahayn.

Lifaaqa

Nooca bulshada ee naafada wuxuu naga caawinayaa inaan aqoonsanno caqabadaha nolosha u adkeeya dadka Naafada ah. Caqabadahaas waxaa lagu gartaa inay yihiin jawiga jir ahaaneed, dabeecadaha dadka, sida dadku u wada xiriiraan, sida hay'adaha iyo ururada loo maamulo, iyo sida bulshadu u takooro kuwa naga mid ah ee loo arko inay yihiin 'iney duwanyihiin'. Saarista caqabadahaan waxay abuurtaa sinnaan waxayna siisaa dadka Naafada ah madax-bannaani, xulasho, iyo xakameyn dheeraad ah. ([Nooca Bulshada ee Naafada: Luuqadda | Xuquuqaha Naafada UK](#))

Feejignaan yar (Monotropism)

Monotropism waa aragti ay markii hore soo saareen Dinah Murray iyo Wenn Lawson. Monotropism waa dabeecadda qofka inuu diirada saaro dano yar ama mid un ah halkii wakhti.

Fiidiyowga Barnaamijka Tababaraha Qaranka ee Ootisim wuxuu sharxayaa in "aragtida monotropism ay sharraxaysaa habka ay u shaqeyso dareenka macluumaadka ee dadka ootiisamka qaba, ula-falgaleyso sheeyada si ay u siiso feejignaan buuxda, ka shaqeysaa inay ka guuriso dareenkeena hal shay oo mid kale u guuriso waxayna u ansaxisaa khibrada ootiisamka hab aan cudur ahayn".

Si aad wax dheeraad ah u ogaato, halkan waa lifaaq websayid ah [Fiidiyowga Barnaamijka Tababaraha Qaranka ee Ootiisim ee Hordhaca Monotropism](#) kaas oo bixiya sharaxaad buuxda. Fiidiyowgaan ayaa sidoo kale ku jira Barnaamijka Tababaraha Qaranka

ee Ootiisamka (National Autism Trainer Programme, NAPT).

Xiisaha iyo diirad xad-dhaaf ah

Pete Wharmby waa qoraa ootiisam qaba, u doode iyo macallin hore ee Ingiriisiga. Halkan wuxuu ka hadlayaa danaha iyo sida ay tahay in loo aqbalo: "Inta badan dadka ootiisamka qaba waxay yeelan doonaan 'dano gaar ah' - mowduucyo ay awoodi doonaan inay si faahfaahsan u sahamiyaan muddo dheer. Inta badan si khalidan loogu fahmo sida "xiwaayado" ama "jecleysi", dhab ahaantii way ka badan yihiin taas. Nuugista dhammaystiran ee mawduuc ama hawl (ama "hyperfixations") waxay noqon kartaa labadaba-xaqiijinta nolosha iyo macnaha-nolosha: waxay siiyaan qoto dheer iyo macnaha nolosheena laakiin sidoo kale waxay awood noo siinayaan inaan ku raaxeysanno nolosheena, iyagoo u dhaqma nooc ka mid ah xakameeyaha jawiga, inaan hoos u dhigno heerarkeena walbahaarka oo ay naga caawisso inaan dhex-jiirno dhacdooyinka maalinta" ([Bogga National Autistic Society](#)).

SPELL waxay u taagan tahay: Qaab-dhismeedka; Togan (qaababka iyo filashooyinka); Damqasho; kacsi hoose; Lifaaqyo:

SPELL waa qaab-dhismeedka Ururka Qaranka ee Ootiisamka ee fahamka iyo ka jawaabida baahida carruurta iyo dadka waaweyn ee ootiisamka

qaba. Waxay diiradda saareysaa shan mabaadi' oo loo aqoonsaday inay yihiin qodobo muhiim u ah dhaqanka wanaagsan marka lala shaqeynayo dadka ootiisamka qaba, waxayna xooga saareysaa siyaabaha loo beddelo bayada iyo qaababkeena si loo daboolo baahiyaha gaarka ah ee qof kasta. Qaab-dhismeedka SPELL wuxuu aqoonsanayaa baahida shakhsi ahaaneed iyo mid gaar ah ee cunug kasta iyo dadka waaweyn wuxuuna xooga saarayaa in qorshaynta iyo faragelinta lagu abaabulo salkan. Qaab-dhismeedka SPELL waxaa loo isticmaali karaa dhammaan dadka ootiisamka qaba, iyadoon loo eegin da'da ama heerka baahida taageerada ([Qaab-dhismeedka SPELL](#)).

REAL waxey u taagantahay: La isku-haalleyn karo, Naxariis leh, Filasho leh iyo Aqli-gal ah (Reliable, Empathic, Anticipatory and Logical)

REAL waa hab xog-ogaal u ah ootiisamka. "Fulinta mabda'a REAL waxay ka dhigantahay inaad sameyso waxa aad sheegtay inaad sameyneyso **si la isku-halleyn karo, u naxariisaneyso** aragtida adduunka ee qofka, **si la filan karo** suurtagalka ah iyo wax ka qabashada ka hor inta aysan soo kicin, iyo inaad si cad oo **macquul ah ula xiriirto** si looga fogaado mad-madowga." ([Jaamacadda iyada oo loo marayo indhaha ardayda iyo shaqaalaha ootiisamka qaba](#) Martin, N. & Milton, D. (Editor), Sebtember 2020, Akhriye Dhimirka-kala-duwan.)

Lifaaqa

Maaskaro ku duwida

"In 'maaskaro la saaro' ama 'la jujuubo' waxaa loola jeedo in la qariyo ama la bedelo qaybo ka mid ah qofka naftiisa si aad ugu haboonaato kuwa kuugu xeeran. Waa istiraatiijiyad miyir la'aaneed oo dhammaan bini' aadamku lasoo kobcaan inta ay korayaan si ay ula xiriiraan kuwa nagu xeeran. Si kastaba ha noqotee, annaga ka dadka ootiisamka qaba ahaan, istiraatiijiyaddu badanaa waa mid aad u adag oo waxyeello u leh fayyo-qabkeenna iyo caafimaadkeenna. Sababtoo ah xeerarka bulshadeennu way ka duwan yihiin kuwa kale ee nagu xeeran, waxaan inta badan la kulannaa cadaadis dheeraad ah oo aan ku qarinnno nafteena dhabta ah iyo inaan ku habboonaano dhaqankaas ee dadka ootiisamka qabin. Badanaa caadiyan, waa inaan nolosheena oo dhan ku qaadannaa innagoo qarineyna astaamahayaga oo aan isku dayno inaan ku habboonaano" ([Dr Hannah Belcher ku sheegay websayidka National Autistic Society](#)).

Ka-daalida ootisimka

Dadka ootiisamka qaba badanaa waxay ka hadlaan ku-daalida ootiisamka sida il dhibaato ookale, laakiin hadda un ayey qeyb ka noqoneysaa wadahadalada ballaaran. Bogga internetka ee Ururka Qaranka ee Ootiisamka, Dr Dora Raymaker, Barfasoor ah Kaaliye Cilmi-baaris ayaa ka hadla cilmi-baaris sahamineysa khiiradaha ku-daalida ootiisamka ee dadka ootiisamka qaba. "Ku-daalida ootiisamka waa xaalad daal jireed iyo maskaxeed, cadaadis sare, iyo awood hoos u dhacday si loo maareeyo xirfadaha nolosha, soo gelinta dareenka, iyo/ama isdhexgalka

bulshada, taas oo ka timaada sanado badan oo si aad ah looga badbadiyay cadaadiska isku dayga in ay ku noolaadaan dalabyo ka baxsan baahideena."

([Bogga Bulshada Qaranka ee Ootiisamka ee ku saabsan fahamka ku-daalida ootiisamka](#)).

Caburka iyo damida

Autistica waxay u sharraxaysaa caburka iyo damida sida "ka falcelinta dhibaataada aadka u daran. Caburka waxaa ka mid ah dabeecado kala duwan oo ay ka mid noqon karaan is-dhibaateyn, oohin, qaylin, ruxid iyo calaamado kale oo dibadda ah oo murugo ah. Damida waxay la mid yihiin jawaabta 'istaagga', halkaas oo qofka laga yaabo inuu ku dhibtoonayo inuu wax sheego ama u dhaqaaqo. Caburka iyo damitaanka waxay ka dhici karaan cadaadisada sida xad-dhaafka dareenka, xad-dhaafka bulshada, hubin la'aanta iyo isbeddelada lama filaanka ah" ([Warbixinta Gaadiidka Dadweynaha ee Autistica](#)).

Kala duwanaanshaha dareenka

The National Autistic Society wuxuu sharxayaa in "ka baaraandegida macluumaadka dareenka maalinlaha ah ay ku adkaan karto dadka ootiisamka qaba. Mid kasta oo ka mid ah dareenkoodu wuxuu noqon karaa mid dareen ahaan sareeya ama hooseeya, ama labadaba, waqtiyo kala duwan. Kala duwanaanshahan dareenka ah waxay saameyn ku yeelan karaan sida ay dareemayaan iyo u dhaqmaan, waxayna saameyn weyn ku yeelan karaan nolosha

qofka" ([National Autistic Society](#)).

Si aad wax badan uga ogaato, halkan waa lifaaq websayid ah oo loogu talagalay [hagaha Bulshada Qaranka ee Ootiisamka ee dhammaan dhagaystayaasha ee ku saabsan kala duwanaanta dareenka NDTi ee taageereysa dadka ootiisamka qaba ee ku barwaaqoobaya guriga iyo meelaha kale: tixgelinta iyo buuxinta baahiyaha dareenka ee dadka ootiisamka qaba ee guryaha](#) iyo [muuqaalka Dareenka Xad-dhaafka ah ee Miguel Jiron's](#).

Dhibaataada dareenka (Alexithymia)

Autistica waxay sharraxaysaa in "ku dhawaad nus ka mid ah dadka ootiisamka qaba ay ku adag tahay fahamka iyo sharaxaadda dareenkooda. Tan waxaa loo yaqaan Alexithymia. Alexithymia waxay ka dhigi kartaa walaac inuu ku sii xumaado dadka ootiisamka qaba" ([Alexithymia | Autistica](#)).

Si aad wax dheeraad ah u ogaato, halkan waa lifaaq websayid ah [fiidiyowga Autistica ee walaaca ootiisamka la sharaxey](#). Fiidiyowgani wuxuu sidoo kale ka hadlayaa ku-celcelin iyo sidookale alexithymia.

Walwalka

Qof kastaa wuxuu la kulmi karaa walwal. Waxaa caadi ah in la dareemo walwal marka ay jirto xaalad murugo leh ama adag. Si kastaba ha noqotee, qaar ka mid ah dadka ootiisamka qaba ayaa laga yaabaa inay dareemaan walwal noloshooda maalinlaha ah

Lifaaqa

sababtuna tahay dhex-socoshada jawiyada bulshada iyo dareenka oo laga yaabo inay ku adkaato ama carqaladeyso. Cilmi baaris ayaa muujineysa in dadka ootiisamka qaba ay u nugul yihiin inay la kulmaan walwal waxayna qiyaasaan in ilaa nus ka mid ah dhammaan dadka ootiisamka qaba ay ula kulmaan heerar badan oo walwal ah si joogto ah.

Xaaladaha wada-dhaca

Ururka Qaranka ee Bulshada Ootiisamka wuxuu sharxayaa in "ootiisamku" inta badan lala ogaado xaalado kale. Waxaa muhiim ah in la taageero dadka qaba wax ka badan hal xaalad hab buuxiya baahidooda oo dhan, iyadoo la fahmayo in baahiyaha ka soo baxa qabida ootiisamka ay kala duwan yihiin" ([National Autistic Society](#)).

Si aad wax badan uga ogaato xaaladaha kala duwan ee wada-dhaca, halkan waa bogga websayidka ee [Bulshada Qaranka ee Ootiisamka halkaas oo arrintan si faahfaahsan looga hadlayo](#).

Cudur-aqoonsasho qaldan

Ururka Dawladaha Hoose wuxuu soo jeedinayaa "Cudur-aqoonsashada qaldan wuxuu dhacaa marka dhakhaatiirta ama daryeelayaasha ay astaamaha ama dabeecadaha qofka u aaneeyaan ootiisamkooda iyo / ama ogaanshaha naafanimada barashada iyada oo aan la tixgelin sababaha kale ee suurtagalka ah, sida xaaladaha caafimaadka, arrimaha caafimaadka maskaxda, ama xaaladaha kale ee koboca dhimirka"

([Ururka Dowladaha Hoose](#)).

Si aad wax badan uga ogaato, halkan waxaa ku yaal bogga internetka ee [Warbixinta Ururka Dawlada Hoose ee ku saabsan cudur-aqoonsashada qaldan](#).

Ficil ku-celcelin

Bulshada Qaranka ee Ootiisamka waxey ku qeexaysaa ficil-ku-celcelinta sida: "Dabeecadda dareenka ama is-kicinta waxaa ka mid ah gacmo-lulida, faraha-riixida, ruxmid, boodboodka, wareega ama is-ruxida, madaxa meel ku garaacida iyo dhaqdhaqaaqyo jidhka oo adag. Waxaa ka mid ah isticmaalka soo noqnoqda ee shayga, sida laastiig jiidjiidida ah ama duduubida gabal xarig ah, ama hawlo soo noqnoqda oo ku lug leh dareenka (sida dareen xatxatasho soo noqnoqda oo gaar ah). Dad badan oo aan ootiisamka qabin ayaa sameeya ficilka lagu celceliyo. In kasta oo ficil-ku-celcelinta ay u kala duwan tahay qof ilaa qof, sababaha ka dambeeya waxay noqon karaan isku mid: ku raaxeysasho ee isku dayga helitaanka dareen, tusaale ahaan is-ruxida waxay noqon kartaa hab lagu kiciyo nidaamka dheelitirka (vestibular); gacmo-lulida waxay bixin kartaa dhiirigelin muuqaal ah oo lagu yareyn karo gelinta dareenka, tusaale ahaan diirad-saarida hal cod gaar ah waxay yareyn kartaa saameynta deegaanka qaylada leh, murugada leh; tan waxaa si gaar ah loogu arki karaa xaaladaha bulshada ee lagula tacaalayo iskubuuqa iyo walaaca iyo in la xidho hubinti la'aanta" ([bogga websayidka National Autistic Society ee ku saabsan ficil-ku-celcelinta](#)). "

Si aad wax badan uga ogaato, halkan waxaa ku yaal bogga websayidka ah [macluumaadka National Autistic Society ee ku saabsan ficil-ku-celcelinta](#).

Aqoonsiga iyo isgoyska

Muuqaal laga soo xigtay Taxanaha Wajah Ootiisamka ee National Autistic Society, Ururka Qaranka ee Ootiisamka wuxuu ka hadlayaa isgoyska inuu yahay wax kasta "taas oo ah qayb ka mid ah aqoonsigaaga oo ah qayb ka mid ah qofka aad tahay, taas oo saameyn ku yeelan karta sida aad adduunka u marayso iyo sidoo kale, sida adduunku kuu arki karo. Isgoysku waa qirashada in qof kastaa leeyahay khibrad u gaar ah ee takoorka iyo dulmiga, waana inaan tixgelinaa wax kasta iyo wax walba oo gacan-bidixeyn kara dadka - jinsiga, midabka, fasalka, nooca galmada, awooda jirka, iwm. Si aan kaaga caawino tan, waxaan haysannaa dukumiintiyo kheyraad oo ku yaal bogga websayidka ee National Autistic Society Embrace Autism oo aad ka heli karto kuuna tilmaami kara ururro kala duwan oo daboolaya isgoysyo kala duwan"([National Autistic Society](#)).

Si aad wax badan uga ogaato, halkan waa bogga websayidka ee [Muuqaalka aqoonsiga iyo isgoyska ee National Autistic Society: Taxanaha Wajah Ootiisamka](#).

Xeelada Ootisim ee Da'-Walba ee Camden 2025 – 2030